

Vlaanderen schandaalland

Politieke schandalen en de rol van de
gedrukte pers

Jimmy Driesen

Masterproef aangeboden binnen de opleiding
master in de bedrijfscommunicatie

Promotor prof. dr. Baldwin Van Gorp

Academiejaar 2013-2014

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Theoretische grensafbakening van het multiconcept ‘schandaal’	5
Definiëring van een problematisch begrip	5
Politieke schandalen	7
Bestaand onderzoek naar schandalen	8
Methode	11
Onderzoeksopzet	11
Afbakening van het onderzoekscorpus	11
Het Vlaamse schandaalcorpus	13
Het Franstalige schandaalcorpus	17
Resultaten	19
I. Politieke schandalen in Vlaanderen	19
a) Analyse van de 28 schandaalitems	19
b) Analyse van de krantenartikels	22
II. Politieke schandalen in Franstalig België	24
a) Casestudy 1: de Goebbels-uitspraak van Philippe Moureaux (2012).....	24
b) Casestudy 2: Pol Van Den Driessche beschuldigd van ongewenste intimiteiten (2012).....	26
c) Casestudy 3: de minnares van premier Yves Leterme (2011).....	27
Discussie	30
Kadering van de resultaten	30
Reflecties bij het onderzoek	33
Pistes voor vervolgonderzoek.....	35
Conclusie	37
Bibliografie	38
Bijlagen	40

Inleiding

“News institutions help build political careers – and tear them down. A process of mediated scandalization can make the passage very quick from power to powerlessness; from top position to banishment.” (Allern & Pollack, 2012, p. 181)

Het fenomeen ‘schandaal’ is an sich niet nieuw, integendeel. Zulke aanstootgevende gebeurtenissen, die heel wat opschudding en verontwaardiging in de hand werken van zodra ze publiekelijk bekend raken, hebben immers door de eeuwen heen plaatsgevonden. In de klassieke oudheid zorgden de seksuele escapades van de Romeinse keizer Calligula, die onder andere het bed met zijn zusters gedeeld zou hebben, bijvoorbeeld al voor een grote controversé (Cawthorne, 2012).

Maar met de opkomst van moderne samenlevingen en de ontwikkeling van communicatiemedia zijn zowel de aard, de schaal als de gevolgen van schandalen veranderd. Daar waar zij oorspronkelijk eerder beperkt bleven tot lokale gebeurtenissen die zich geleidelijk aan via directe *face-to-face*-interactie een weg naar de oppervlakte baanden, werden schandalen vanaf de negentiende eeuw op veel grotere schaal verspreid door de opkomende massamedia, aldus Thompson (2000). Interactie bleef volgens hem niet langer beperkt tot de lokale sfeer; de ontwikkeling van print en elektronische media huldigde een nieuwe vorm van openbaarheid in. Voortaan zouden individuen, acties en gebeurtenissen veel zichtbaarder worden op het publieke forum dan ooit tevoren en zou de relatie tussen het publieke en het privéleven – tussen front- en backstage (Goffman, 1959) – stilaan veranderen.

Die evolutie gaf aanleiding tot een nieuwe vorm van schandalen, die Thompson ‘gemedieerde schandalen’ noemt. Met die term geeft hij aan dat schandalen niet zozeer als autonome, van de media onafhankelijke nieuwsfeiten gezien moeten worden, maar dat zij in zekere mate ook geconstitueerd worden door die gemedieerde communicatievormen: “Mediated scandals are not simply scandals which are reported by the media and exist independently of them: they are, in varying ways and to some extent, constituted by mediated forms of communication” (Thompson, 2000, p. 31). Die definitie, afkomstig uit Thompsons invloedrijke boek *Political Scandal. Power and Visibility in the Media Age*, maakt duidelijk dat de media meer doen dan het louter passief verslaan van gebeurtenissen en dat zij een eerder actieve rol innemen ten opzichte van schandaalnieuws.

Hoewel Thompson bij de redactie van zijn boek nog moest vaststellen dat er een gebrek aan ernstige wetenschappelijke aandacht voor het onderwerp bestond, hebben heel wat onderzoekers zich in de loop van het afgelopen decennium over verschillende aspecten van de relatie tussen media en schandalen gebogen. Een belangrijke bijdrage is het boek van Allern en Pollack (2012). Daarin presenteren zij onder meer een comparatieve analyse van politieke schandalen in vier Scandinavische landen – Noorwegen, Finland, Zweden en Denemarken – over een periode van dertig jaar, met de bedoeling om een antwoord te vinden op de vraag of er een evolutie waarneembaar is wat de frequentie en de aard van schandalen betreft en om de specifieke rol van de media nader te onderzoeken.

Voorliggende verhandeling wil die studie naar een Belgische context vertalen, en zij zal zich dus ook specifiek op politieke schandalen richten. Daarbij wil dit onderzoek in de eerste plaats nagaan of er in Vlaanderen sprake is van een toename van zulke schandalen. Enkele concrete vragen die in dat verband beantwoord moeten worden: komen politieke schandalen daadwerkelijk steeds vaker voor doorheen de jaren? Zijn er bepaalde soorten schandalen (zoals seksschandalen of misstappen met betrekking tot machtsmisbruik) die meer voorkomen? En wat vertelt dat vanuit een breder perspectief over de precieze rol van de media bij het ontstaan en de verspreiding van die schandalen?

Verder wil deze studie nagaan in hoeverre de media onderhevig zijn aan het proces van tabloidisering. Hoewel bestaand onderzoek aantoont dat de Belgische media over het algemeen meer ruimte maken voor *human interest* en schandaalnieuws, wijzen de verschillende studies echter niet altijd eenduidig in de richting van tabloidisering (De Bens & Raeymaeckers, 2010). Dit onderzoek wil verdere aanwijzingen blootleggen die op dat vlak tot meer duidelijkheid kunnen leiden: is het inderdaad zo dat de Belgische media steeds meer gekenmerkt worden door tabloidisering?

Daarnaast zal deze studie ook de eigenheid van de Belgische context in rekening brengen, in die zin dat niet enkel Vlaanderen maar ook Wallonië in het onderzoek betrokken zal worden, om zo eventuele communautaire verschillen in kaart te brengen en te duiden. Het is namelijk niet ondenkbaar dat beide regio's niet alleen verschillen op het vlak van taal, maar ook wat betreft de werking van het mediasysteem.

Het uiteindelijke doel van dit onderzoek is om na te gaan of er door de jaren heen een evolutie waarneembaar is in Vlaanderen wat betreft politieke schandalen, zonder daarbij eventuele communautaire verschillen uit het oog te verliezen. Op die manier wil dit onderzoek meer inzicht verwerven in de rol die de media in de moderne (Belgische) samenleving spelen.

Theoretische grensafbakening van het multiconcept ‘schandaal’

Definiëring van een problematisch begrip

De term ‘schandaal’ wordt gekenmerkt door de nodige ambiguïteit en is erg moeilijk te vatten in een algemene, sluitende definitie. Allern, Kantola, Pollack en Blach-Ørsten (2012) benadrukken in dat verband dat er in verschillende landen en culturen een verschillende opvatting kan heersen over het soort gedrag dat men als dusdanig bestempelt. Daarnaast stellen ze vast dat de term vaak gebruikt wordt in en door de media, waardoor elke overtreding van de gangbare normen in principe als een schandaal bestempeld kan worden, zelfs wanneer het in realiteit slechts om een miniem nieuwsfeit van beperkt belang gaat. Zulke feiten, die aanvankelijk als schandalen naar voren geschoven worden, blijken nadien snel vergeten te worden en – in tegenstelling tot echte schandalen – uit het collectieve bewustzijn van het publiek te verdwijnen. Zo lokte een tweet van Vlaams parlementslid Jurgen Verstrepen, waarin hij opriep om een huurmoordenaar op de pas vrijgelaten Michelle Martin los te laten (2012), aanvankelijk heel wat controverse uit. Enkele dagen later verdween de zaak echter weer naar de achtergrond, en kregen nieuwe gebeurtenissen de volle aandacht van de media en het publiek.

Gezien die terminologische problematiek is het in het kader van dit onderzoek essentieel om het concept schandaal duidelijk af te bakenen. Een veelgeciteerde basisdefinitie is die van Thompson (2000), die schandalen als volgt omschrijft: “As a working definition, we could say that ‘scandal’ refers to actions or events involving certain kinds of transgressions which become known to others and are sufficiently serious to elicit a public response” (Thompson, p. 13). Schandalen zijn met andere woorden acties of gebeurtenissen die bepaalde grenzen overschrijden en die ernstig genoeg van aard zijn om reacties bij het publiek uit te lokken. Maar ook Thompson maakt de kanttekening dat hetgene wat als grensoverschrijdend wordt ervaren in feite cultuurgebonden is, vermits er in verschillende culturen ook verschillende normen en waarden heersen: “What counts as scandalous activity in one context (...) may be regarded as quite acceptable (even normal) elsewhere” (Thompson, p. 14-15). In Amerika en Groot-Britannië maken ontrouwe politici en seksueel overschrijvend gedrag bijvoorbeeld vaak het onderwerp uit van schandalen, terwijl men daar in Frankrijk minder van opkijkt (Allern et al., 2012).

Toch delen alle schandalen een aantal universele karakteristieken volgens Thompson, waardoor zij als dusdanig herkenbaar zijn en zij zich onderscheiden van verwante concepten, zoals bijvoorbeeld roddels. Naast het gegeven dat schandalen steevast een overschrijding van normen of waarden inhouden, ontstaan zij namelijk ook altijd binnen een context van geheimhouding, vermits het gaat om feiten die niet voor het daglicht bestemd zijn. Het betreft meer bepaald feiten die, van zodra ze uit de sfeer van geheimhouding worden gehaald, op afkeuring stuiten. Het publiek zal er haar ongenoegen over uiten door de gebeurtenissen in kwestie publiekelijk te veroordelen. Een laatste kenmerk van schandalen is dat de openbaring en de terechtwijzing van de acties of gebeurtenissen de reputatie en het imago van de betrokken individuen mogelijk ernstig kunnen schaden.

Door schandalen op dergelijke wijze te definiëren en te karakteriseren, schiept Thompson een concreet kader voor het denken over en het bestuderen van zulke fenomenen. Maar door de opkomst en de evolutie van massamedia is de aard van schandalen veranderd. Dat heeft geleid tot de zogenaamde *mediated scandals* (Thompson, 2000). Omdat het net die schandalen zijn die de aandacht krijgen in menig onderzoek en zij ook centraal staan in deze studie, is het niet onbelangrijk om even stil te staan bij die term.

Volgens Thompson zijn schandalen gemedieerde events omdat zij niet louter verslaan worden door de media, maar (deels) geconstitueerd worden door gemedieerde communicatievormen. De actieve invulling van de rol van de media leidt vaak tot verwarring tussen het begrip *mediation* aan de ene kant en *mediatization* aan de andere kant, concepten die beide op een meer actieve rol van de media wijzen, maar voorts toch heel verschillend zijn. Daar waar *mediation* een descriptief en eerder statisch

begrip is (Strömback, 2008) dat verwijst naar communicatie via een bepaald medium – “mediation refers to communication via a medium (...) which can affect both the message and the relationship between sender and receiver” (Hjarvard, 2008, p. 114) – slaat mediatization op het langdurige proces waarbij de media een statuut hebben verworven als onafhankelijke sociale institutie die tegelijkertijd invloed uitoefent op de activiteiten van andere instituties in de samenleving (Lundby, 2009). Zo moeten politici bijvoorbeeld te allen tijde rekening proberen te houden met de wetten van de medialogica. Volgens Strömback is mediation (communicatie via een medium) een noodzakelijke stap in het mediatization-proces (media als onafhankelijke institutie). Daarmee verbindt hij beide concepten, ondanks de onderlinge verschillen.

Om de idee van gemedieerde schandalen verder uit te diepen, is het belangrijk om een aantal relevante concepten en theorieën uit de communicatiewetenschap in rekening te brengen. Ten eerste impliceert het gegeven dat schandalen opgebouwd en verspreid worden door gemedieerde vormen van communicatie altijd een zekere selectie van de feiten. Schandalen, en nieuwsitems in het algemeen, functioneren namelijk niet zozeer als een getrouwe weerspiegeling van de werkelijkheid, maar het gaat eerder om een representatie van de wereld, en elke representatie is per definitie selectief (Schudson, 2003). Journalisten stellen gebeurtenissen immers altijd voor vanuit een zeker perspectief, waardoor bepaalde aspecten van de werkelijkheid uitvergroot en beklemtoond worden. Dat selectieprocedé wordt aangeduid met de term *framing*: “(...) to frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text” (Entman, 1993, p. 52). Wanneer men bijvoorbeeld een nieuwsfeit als een schandaal presenteert, dan is dat op zich reeds een vorm van framing: men toont de gebeurtenissen niet als geheel, maar men selecteert specifiek de feiten die het gehanteerde schandaalframe ondersteunen en versterken. Het uiteindelijke doel van zo’n frame is om de ontvanger instructies te geven over de wijze waarop de aangereikte boodschap begrepen en geïnterpreteerd moet worden, om zo een bepaalde interpretatie van een gebeurtenis – namelijk die van de journalist – te promoten (Entman, 2012). Van Gorp (2005) geeft in dat verband aan dat frames in wezen metacommunicatief werken.

Framing hangt samen met een tweede belangrijk begrip, namelijk *storytelling*. Nieuwsitems, en schandalen in het bijzonder, worden nooit als louter feiten gepresenteerd, maar de informatie wordt altijd in de vorm van een verhaal gegoten. Die verhalen grijpen vaak terug naar traditionele, culturele frames, zoals de held versus de schurk of de dader versus het slachtoffer. Zulke verhaallijnen zijn bedoeld om de geselecteerde events te organiseren en de nodige coherentie te scheppen (Gamson, 1989). Bovendien gaat storytelling hand in hand met wat men *dramatization* noemt: door het dramatiseren van de vertelde feiten wil men de aandacht van het publiek trekken en in zekere zin op hun gevoelens inspelen, om zo de morele betrokkenheid van mensen ten aanzien van het geframede nieuwsitem te vergroten (Allern & Pollack, 2012).

Een derde element dat moet worden vermeld, is het gegeven dat de media een rol vervullen als *gatekeepers*, aldus Entman (2012). Het zijn immers de media die bepalen welke gebeurtenissen opgepikt worden en welke niet, conform het hierboven besproken selectieprocedé dat zo kenmerkend is voor de werking van de media. Volgens Entman zijn vooral de traditionele media cruciale gatekeepers. Met betrekking tot schandalen stelt hij namelijk vast dat gebeurtenissen die enkel en alleen gecoverd worden door internetblogs of andere nieuwe media vaak onzichtbaar blijven voor het grote publiek. Van zodra diezelfde gebeurtenissen echter opgepikt worden door de traditionele media, zoals vooraanstaande kranten en grote televisiezenders, kunnen zij uitgroeien tot volwaardige schandalen, met alle gevolgen van dien voor de betrokken individuen.

Hoewel Entman erkent dat de sociale media in de loop der jaren meer en meer invloed hebben gekregen op wat de gatekeepers als nieuwswaardig beschouwen, blijven de traditionele media toch nog steeds bepalend voor het selecteren en het verspreiden van schandalen. Dat verspreiden gebeurt dan in de vorm van een zogenaamde *scandal cascade* (Entman, 2012): een schandaal wordt eerst gecoverd door de meest invloedrijke media en sijpelt vervolgens geleidelijk aan door naar de minder invloedrijke media in de hiërarchie, zoals lokale media en internetblogs. Uiteindelijk beïnvloedt die schandaalwaterval ook de publieke opinie, in die zin dat de nieuwsstroom over een schandaal mee

vorm geeft aan de manier waarop mensen naar de gebeurtenis in kwestie kijken. Die mensen zullen op hun beurt op dat nieuws reageren (feedback), bijvoorbeeld door middel van lezersbrieven, het schrijven van kritische blogposts of het oprichten van sociale bewegingen.

Ten slotte zijn er nog de begrippen *agenda-setting* en *priming*, die nauw aanleunen bij de voorgaande gatekeeperidee. Agenda-setting verwijst naar het feit dat de media in staat zijn om bepaalde events op de publieke agenda te zetten. Een gebeurtenis die verschillende media een hele tijd coveren en opvolgen zal een belangrijkere plaats innemen in de publieke opinie dan items die zij slechts vluchtig behandelen. Zaken waar de media met andere woorden meer aandacht aan schenken, zal het publiek bijgevolg als belangrijker en relevanter inschatten (Iyengar, 1991). Het begrip priming heeft op zijn beurt te maken met de invloed van de media op het gewicht dat mensen aan specifieke kwesties toekennen bij het maken van politieke beslissingen (Iyengar). Wanneer de media bijvoorbeeld veel aandacht besteden aan de problematiek rond klimaatverandering, dan zal die kwestie invloed uitoefenen op de politieke oordelen die het publiek velt.

Politieke schandalen

De hierboven besproken termen zijn cruciaal om schandalen beter te kunnen begrijpen. Dit onderzoek richt zich echter op politieke schandalen. Vermits de media door de jaren heen een politieke ontzuiling hebben ondergaan (De Bens & Raeymaeckers, 2010) – waardoor zij niet langer gebonden zijn aan een specifiek politiek gedachtegoed – en politici omwille van hun machtspositie en hun leiderstatus meer dan ooit in de openbaarheid vertoeven, staan zulke figuren vaak in het middelpunt van schandaalnieuws. Dergelijke politieke schandalen kunnen als volgt gedefinieerd worden: “(...) spectacular events outside the realm of routine politics and day-to-day journalism caused by politicians’ breach of moral norms which, although tried to be kept a secret, were disclosed by the media and condemned in public” (Midtbø, 2012, p. 152). Het gaat met andere woorden om feiten die gepleegd worden door een politiek figuur die de gewone gang van (politieke) zaken doorbreken en die de heersende morele normen met de voeten treden.

Midtbø (2007) merkt in dat verband op dat politieke schandalen zowel binnen als buiten het politieke veld kunnen plaatsvinden. Daarom maakt hij een onderscheid tussen drie soorten *acts* of acties: politieke acties, die direct gelinkt zijn aan de officiële rol die een politicus bekleedt (bijvoorbeeld machtsmisbruik); persoonlijke acties uitgevoerd in een politieke rol (bijvoorbeeld sjoemelen met politieke benoemingen); en persoonlijke acties uitgevoerd in een privérol (bijvoorbeeld belastingontduiking of seksuele aantijgingen). Ondanks de gestelde nuances vallen die drie acts alle onder de noemer politieke schandalen.

Om politieke schandalen te analyseren, kan men een beroep doen op een door Thompson (2000) geïntroduceerde basistypologie, waarbij hij een onderscheid maakt tussen drie soorten schandalen: *financial scandals* (financiële schandalen), *sex scandals* (seksschandalen) en *power scandals* (machtschandalen), die Thompson tevens ook de puurste vorm van politieke schandalen noemt. Ekström en Johansson (2008) voegen daar nog een vierde type aan toe, de *talk scandals* (praatschandalen). Dat zijn schandalen die ontstaan wanneer politici betrap worden op onaanvaardbare uitspraken die zij in principe nooit zouden verkondigen in het openbaar. In tegenstelling tot de andere types worden praatschandalen niet alleen gecommuniceerd en gedramatiseerd door de media, maar in de meeste gevallen ontstaan zij ook in diezelfde media. Ekström en Johansson maken daarbij een onderscheid tussen *first-* en *second-order talk scandals*. Bij praatschandalen van de eerste orde zijn het de normoverschrijdende uitspraken op zich die een schandaal in de hand werken, terwijl het bij schandalen van de tweede orde eerder de statements van de betrokkenen bij een aanstootgevende gebeurtenis zijn die een schandaalsfeer creëren.

Bovenstaande typologie biedt een duidelijk analytisch kader waarbinnen politieke schandalen gecategoriseerd en geanalyseerd kunnen worden. Een laatste belangrijk theoretisch gegeven dat aangehaald dient te worden, zijn de mogelijke gevolgen van dergelijke schandalen. In zijn boek

bespreekt Thompson (2000) vier bestaande theorieën over de consequenties van schandalen, maar hij merkt op dat al die theorieën lacunes bevatten. Daarom stelt hij een eigen theorie voor, die hij de *social theory of scandal* noemt. De essentie van die sociale theorie is gebaseerd op de vaststelling dat schandalen te maken hebben met een strijd om symbolische macht, waarbij reputatie en vertrouwen op het spel staan. Hoewel schandalen niet noodzakelijk leiden tot een deuk in de reputatie van de betrokkenen en een ondermijning van hun geloofwaardigheid, hebben zij daar ontegensprekelijk wel het potentieel toe. Binnen het domein van de politiek, waar vertrouwen, geloofwaardigheid en reputatie net een cruciale rol spelen, kunnen schandalen dan ook ernstige repercussies hebben: ze kunnen leiden tot hevige kritiek vanuit het publiek aan het adres van de betrokken politieke figuren, ze kunnen aanleiding geven tot rechtszaken en, in het meest extreme geval, kunnen ze de betrokkenen zelfs dwingen om uit hun politieke functie te stappen. Schandalen kunnen met andere woorden een ernstige bedreiging vormen voor carrières en het politieke leven in het algemeen.

Bestaand onderzoek naar schandalen

Sinds het begin van het nieuwe millennium is er heel wat onderzoek gevoerd naar schandalen. Zo heeft Midtbø (2012) bijvoorbeeld onderzocht in welke mate schandalen op de korte termijn invloed hebben op de populariteit van politieke partijen in Noorwegen. Zijn empirische analyse toont aan dat schandalen, of het nu gaat om kleine of grote kwesties, relatief weinig effect hebben op partijpopulariteit, en de negatieve effecten die er zijn, zijn slechts van tijdelijke aard en eerder triviaal. Midtbø verklaart die resultaten door te wijzen op het gebrek aan vertrouwen dat mensen in journalisten en politici hebben: mensen zouden hun mening eerder baseren op hun eigen gezond verstand dan dat ze zich laten leiden door wat men in journalistieke of politieke wereld verkondigt. Opgemerkt zij dat dit onderzoek enkel en alleen betrekking heeft op een Noorse context, en dat de uitkomsten ervan bijgevolg moeilijk generaliseerbaar zijn. Het is immers niet geheel ondenkbaar dat schandalen in andere landen en culturen wél een significante invloed kunnen hebben op de populariteit van politieke partijen. Desalniettemin vormt Midtbø's onderzoek een duidelijke aanwijzing dat schandaalnieuws niet noodzakelijk desastreuze gevolgen hoeft te hebben voor de betrokken politieke partijen.

Het onderzoek van Bowler en Karp (2004) is qua opzet vergelijkbaar met dat van Midtbø. Zij willen met hun studie inzicht bieden in de mogelijke invloed die schandalen hebben op de attitudes van het publiek ten opzichte van instituties en het politieke leven in het algemeen. De centrale hypothese die Bowler en Karp naar voren schuiven, is dat schandalen niet alleen het vertrouwen van mensen in politici schaden, maar ook een bijzonder negatieve invloed hebben op de wijze waarop zij naar de politiek kijken. Hoewel men het er in het algemeen over eens is dat schandalen grote gevolgen kunnen hebben voor de betrokkenen, willen Bowler en Karp met deze studie aantonen dat de gevolgen veel verder reiken dan louter het individu. Om de gestelde hypothese te verifiëren, hebben zij het stemgedrag bestudeerd van Amerikanen die afkomstig zijn uit districten waar politici betrokken waren bij schandalen en dat vervolgens vergeleken met het stemgedrag in schandaalvrije districten. Die analyse toont effectief een link tussen de variabelen 'schandaal' en 'stemgedrag'. Bowler en Karp stellen namelijk vast dat de attitude van Amerikanen ten aanzien van de politiek inderdaad bepaald wordt door de attitude die ze innemen tegenover individuele politici, en of zij al dan niet van de schandalen in kwestie op de hoogte zijn.

In tegenstelling tot Midtbø, die zijn studie beperkt tot een Noorse context, hebben Bowler en Karp hun onderzoek ook toegepast op een Britse case, waardoor de betrouwbaarheid van de gevonden resultaten verhoogd wordt. Het Britse politieke bestel is namelijk verschillend van het Amerikaanse, en tussen beide landen bestaan er heel wat cultuurverschillen, waardoor schandalen mogelijk anderszins een ander effect opleveren. Maar ook die Britse case toont aan dat schandalen het vertrouwen in politici en wetgevende instituties schaden. Bowler en Karp besluiten bijgevolg dat de algemene afname van het publieke vertrouwen in politici, waarneembaar in alle grote democratieën, deels te wijten is aan de vele schandalen rond politici: "If politicians really are worried about the public's declining regard for them, the easiest part of the problem to tackle is – presumably – their own behavior" (Bowler & Karp, p. 284).

Bird (1997) spitst zich op haar beurt toe op de vraag waarom schandalen zo gesmaakt worden door het publiek. Het is namelijk algemeen geweten dat mensen van schandalen houden, maar slechts weinig studies hebben nagetrokken waarom dat soort nieuws net zo gesmaakt wordt. Bird wil daar echter verandering in brengen, met de uiteindelijke bedoeling om schandaalnieuws in een bredere culturele context te plaatsen. Het kwalitatief onderzoek dat zij uitvoert, bestaat uit twee luiken. In de eerste plaats heeft ze 20 proefpersonen, samen met onder andere hun familie en vrienden, laten kijken naar televisiefragmenten uit een tabloidprogramma, om hen vervolgens over de beelden te laten discussiëren. In die discussies, die werden opgenomen, kwamen steeds dezelfde hoofdvragen terug, zoals “waarom vindt u dit memorabel nieuws?”. Nadien heeft ze diezelfde proefpersonen nog eens telefonisch gecontacteerd en hen soortgelijke vragen voorgelegd (“Wat betekent nieuws voor u?”; “welke soorten nieuws krijgen uw aandacht?”; enzovoort). Zo wil ze inzicht krijgen in de manier waarop nieuws en schandalen in het bijzonder passen binnen het leven van mensen.

Bird komt uiteindelijk tot de vaststelling dat *storytelling*, *dramatization*, *personalization* en *speculation* cruciaal zijn om te begrijpen waarom schandalen zo veel aandacht trekken. Door dergelijke gebeurtenissen in de vorm van een verhaal te gieten (*storytelling*), spelen de media immers in op de verbeelding van het publiek, en het dramatiseren (*dramatization*) van die feiten spreekt op zijn beurt weer de morele waarden, angsten of fantasieën van mensen aan. Daarnaast projecteert men de gebeurtenissen ook op zijn of haar eigen leven (*personalization*), wat mensen tot participatie aanzet: zij vormen een mening over de gebeurtenissen en discussiëren erover met anderen. Die discussies gaan gepaard met de nodige speculatie (*speculation*). Vermits er over de precieze omstandigheden waarin een schandaal ontstaat vaak niet meteen duidelijkheid bestaat, probeert men die leemte zelf op te vullen met eigen interpretaties. Dat brengt Bird tot de conclusie dat mensen om een drievoudige reden door schandalen aangetrokken worden. Ten eerste vinden zij klaarblijkelijk genot (*enjoyment*) in de sociale en psychologische chaos die ontstaat wanneer een schandaal de alledaagse gang van zaken verstoort. Daarmee samenhangend blijken zij ook plezier (*pleasure*) te beleven aan de onzekerheid die schandalen creëren en het besef dat er in onze maatschappij overal gevaar op de loer ligt. Ten slotte speelt ook het zogenaamde ‘narratieve plezier’ een rol. Het feit dat een schandaal als een verhaal wordt gepresenteerd, biedt mogelijkheden om zich te identificeren met de actoren die een rol spelen in dat verhaal, wat op zijn beurt weer tot emotionele betrokkenheid leidt.

Een onderzoek dat in het kader van de voorliggende verhandeling vermeld moet worden, is de studie van Allern, Kantola, Pollack en Blach-Ørsten (2012). Zij willen nagaan in welke mate er door de jaren heen sprake is van een toename van politieke schandalen en hoe die evolutie er dan concreet zou uitzien. Zij hebben daarom een vergelijkende studie uitgevoerd in vier Scandinavische landen – Noorwegen, Zweden, Denemarken en Finland – die een periode van 30 jaar overspant, van 1980 tot en met 2010. De gemedieerde politieke schandalen die tijdens die periode hadden plaatsgevonden, werden geïnventariseerd en gecategoriseerd op basis van de hier eerder besproken basistypologie van Thompson. De onderzoekers hielden ook rekening met een aantal andere factoren, zoals het geslacht van de individuen die zich in het centrum van de schandaalstorm bevonden en of de schandalen binnen of buiten het politieke veld plaatsvonden (politieke versus persoonlijke daad).

Uit een comparatieve analyse blijkt dat het aantal schandalen mettertijd inderdaad is toegenomen. Daar waar politieke schandalen in de jaren 1980 relatief uniek en eerder uitzondering waren, is hun aantal sinds het millennium verdrievoudigd. Die ontwikkeling blijkt zich zelfs in stijgende lijn verder te zetten: “It is illustrative that in 2010, the first year of the new decade, the number of mediated political scandals was twelve in the four countries taken together, which is higher than the yearly average in the decade 2000-2009” (Allern, Kantola, Pollack & Blach-Ørsten, p. 48).

Voorts blijkt uit de analyse dat de politici die in de loop van het bestudeerde tijdsbestek verwickeld raakten in politieke schandalen meestal ook deel uitmaakten van de regering. Politici die daarentegen in de oppositie zetelden, werden dan weer vaker genoemd in schandalen gelinkt aan persoonlijke misstappen. Daarnaast stellen de onderzoekers vast dat financieel getinte schandalen, waarbij het onder meer gaat om belastingontduiking en corruptie, het meest voorkomende type zijn over de drie

decennia heen. Schandalen die verband houden met het persoonlijk gedrag van een politiek figuur blijken echter de sterkste groei te kennen wat voorkomen betreft. Dat heeft volgens de onderzoekers niet te maken met een eventueel lagere moraal van de huidige generatie politici, maar wel met de maatschappelijke normen en de aard van de media zelf, die in de loop der tijd veranderd zijn. Wat het geslacht van de betrokken politici betreft, toont de studie aan dat vrouwen steeds vaker centraal staan in schandaalnieuws. Die vaststelling betekent echter niet dat vrouwen meer gevisieerd zouden worden dan mannen, integendeel. Vrouwelijke politici komen meer en meer voor in de vier Scandinavische landen, waardoor zij mutatis mutandis ook vaker betrokken raken bij schandalen. Het is wel zo dat de gevolgen van een schandaal vaak veel groter zijn voor vrouwelijke politici dan voor hun mannelijke collega's.

De studie van Allern, Kantola, Pollack en Blach-Ørsten bevestigt dus de stelling dat het aantal politieke schandalen in stijgende lijn gaat en brengt die ontwikkeling nader in kaart. Het is echter wederom onmogelijk om op basis van dat onderzoek met zekerheid te stellen dat het om een universele trend gaat. Daarom wil dit onderzoek die Scandinavische studie naar een Belgische context vertalen. In de eerste plaats zal nagegaan worden of er in Vlaanderen sprake is van een toename van politieke schandalen. Daarnaast zal dit onderzoek ook nieuwe pistes verkennen door het communautaire aspect, dat zo kenmerkend is voor de Belgische situatie, mee in rekening te brengen. Deze studie wil zo een antwoord bieden op twee centrale onderzoeksvragen:

OV1: Is er in Vlaanderen een toename van politieke schandalen waarneembaar, en hoe ziet die evolutie er precies uit?

OV2: Wat vertellen politieke schandalen over de communautaire verhoudingen tussen Vlaanderen en Wallonië op het vlak van media- en schandaalberichtgeving?

Op basis van het onderzoek van Allern, Kantola, Pollack en Blach-Ørsten kunnen alvast enkele hypothesen worden geformuleerd.

H1: Politieke schandalen komen in de loop der jaren steeds vaker voor in Vlaanderen.

H2: Schandalen rond persoonlijke misstappen komen steeds vaker voor.

H3: Regeringsleden raken vooral betrokken in politieke schandalen, terwijl niet-regeringsleden eerder gelinkt worden aan schandalen rond persoonlijke misstappen.

H4: Schandalen duiken vaker op in tijden van verkiezingen.

Methode

Onderzoeksopzet

De voorliggende studie wilde nagaan of het aantal politieke schandalen in de loop der jaren in Vlaanderen is toegenomen. Daarom was het onderzoek, in navolging van het eerdere werk van Allern, Kantola, Pollack en Blach-Ørsten (2012), gestoeld op een kwantitatief-comparatieve aanpak. Over een periode van tien jaar werden alle politieke schandalen in Vlaanderen geïdentificeerd en geïnventariseerd, om zo mogelijke evoluties wat betreft de frequentie van schandaalnieuws bloot te leggen. De sterkte en tegelijkertijd ook het grote voordeel van een kwantitatieve aanpak was dat het mogelijk werd om dergelijke evoluties en verschuivingen in de tijd in kaart te brengen. Een nadeel was dan weer dat deze aanpak enkel en alleen gericht was op cijfers en getallen. De eigenlijke inhoud van de schandaalitems werd dus niet betrokken in dit onderzoek, en dat terwijl een inhoudelijke analyse van schandaalnieuws mogelijk ook interessante veranderingen naar voren zou kunnen schuiven. Maar in het kader van dit specifieke onderzoek was een puur kwantitatieve benadering echter de meest aangewezen en voor de hand liggende keuze.

Het corpus dat in deze studie onderzocht werd, omvatte alle politieke schandalen die als dusdanig in de periode 2002-2012 het nieuws in Vlaanderen hebben gehaald. Dat schandalen over het bestek van precies één decennium werden geregistreerd, was geen toevallige keuze. Een dergelijke tijdsperiode maakte het immers mogelijk om veranderingen doorheen de tijd vast te stellen. Bovendien verhoogde het ook de relevantie van de resultaten, in die zin dat eventuele veranderingen ook effectief als een evolutie beschouwd konden worden, en niet als een simpele ‘toevalstreffer’, een gril van het moment, een trend. Het feit dat schandalen over een periode van tien jaar werden geanalyseerd, verhoogde met andere woorden de betrouwbaarheid van het onderzoek.

Het bestudeerde corpus bestond specifiek uit krantenmateriaal, vermits kranten in feite fungeren als traditionele gatekeepers (Entman, 2012). Dat houdt in dat zij een cruciale rol spelen bij de selectie en de verspreiding van nieuws. Echter, het was ook een praktische keuze. Met behulp van nieuwsarchieven was het immers mogelijk om met relatief gemak oude krantenartikels op te sporen, terwijl dat voor bijvoorbeeld televisiejournaals moeilijker is. Vermits dit onderzoek nieuwsitems over een periode van tien jaar wilde vergelijken, was het verzamelen van krantenmateriaal een voor de hand liggende keuze.

Twee kranten werden in het bijzonder geanalyseerd, met name *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws*. Die keuze was doelbewust. In de eerste plaats verschillen beide kranten in aard en toon: *De Standaard* kan over het algemeen beschouwd worden als een kwaliteitskrant – een krant die streeft naar een veelzijdige, kritische en genuanceerde berichtgeving –, terwijl *Het Laatste Nieuws* eerder een populaire krant is, waarin men meer ruimte vrijmaakt voor zacht nieuws (populaire cultuur, bizarre berichten, nieuws over beroemdheden, enzovoort). Bovendien behoren beide kranten ook tot een verschillende uitgevergroep: *De Standaard* wordt uitgegeven door Corelio (sinds november 2013: Mediahuis), terwijl *Het Laatste Nieuws* onderdeel is van De Persgroep. Wanneer beide kranten, als twee verschillende en onafhankelijke gatekeepers, aandacht schonken aan een bepaald schandaalitem, dan werd de gebeurtenis als een schandaal bestempeld en opgenomen in de steekproef, aangezien twee verschillende en onafhankelijke gatekeepers het item als schandaal coverden.

Afbakening van het onderzoekscorpus

Om een goed en zo volledig mogelijk corpus met schandaalitems samen te stellen, was het in eerste instantie essentieel om het concept ‘politiek schandaal’ duidelijk af te bakenen. Zoals reeds aangegeven werd in het theoretische luik van deze verhandeling, is het immers mogelijk om verschillende invullingen te geven aan het begrip schandaal. Het spreekt voor zich dat die ambiguïteit problematisch was in het kader van dit onderzoek. Om dat probleem op te lossen, werd gezocht naar

een heldere en eenduidige definitie op basis waarvan politieke schandalen geïdentificeerd konden worden. Die definitie werd ontleend aan het werk van Thompson (2000). Hij omschrijft politieke schandalen als gebeurtenissen die betrekking hebben op individuen of acties die gesitueerd kunnen worden binnen het politieke veld en die repercussies hebben voor de relaties binnen dat veld: “(...) a political scandal is a scandal involving individuals or actions which are situated within a political field and which have an impact on relations within the field” (Thompson, p. 96). Het is dus net dat verband met het politieke veld dat ‘gewone’ schandalen onderscheidt van politieke schandalen.

Bovendien zijn politieke schandalen altijd gekoppeld aan normoverschrijdingen die gepleegd worden door politici, en in heel wat gevallen druisen zij ook in tegen de normen en waarden inzake het overheidsbeleid (Allern, Kantola, Pollack & Blach-Ørsten, 2012). Het gaat dan onder meer om het misbruiken van de democratisch verkregen macht en schendingen van het publieke vertrouwen (bijvoorbeeld door het plegen van corruptie), of het overtreden van sociale normen (bijvoorbeeld door het plegen van seksuele misstappen) (Garrard & Newell, 2006). Een politiek schandaal werd bijgevolg opgevat als een normoverschrijdende gebeurtenis die verband houdt met het politieke veld en waarbij een politieke figuur de gangbare normen en waarden met de voeten treedt.

Hoewel die definitie op zich een betrouwbare basis vormde voor de identificatie van politieke schandalen, was het noodzakelijk om op te zoek te gaan naar een aantal bijkomende criteria. Het is namelijk niet zo dat elke politieke misstap die aan bovenstaande omschrijving voldoet daarom ook als een schandaal beschouwd kan worden. Integendeel, veel misstappen lijken op het eerste zicht heel wat verontwaardiging uit te lokken, maar verdwijnen vaak al gauw weer uit de publieke aandacht. Echte schandalen worden daarentegen gekarakteriseerd door een sterke mediaprominentie, in die zin dat ze gedurende een langere tijd door verschillende media opgepikt en besproken worden. Die idee leidde tot twee concrete criteria, op basis waarvan politieke schandalen verder gefilterd en geselecteerd konden worden:

a) Voorkomen (frequentie)

Gebeurtenissen die aan de omschrijving van een politiek schandaal beantwoordden en die minimaal drie achtereenvolgende dagen in de media verschenen, werden opgenomen in het corpus.

b) Verspreiding

Naast het frequentie criterium speelde ook de verspreiding van de schandalen een belangrijke rol bij de selectie van de corpus items, vermits zij doorgaans opgepikt worden door verschillende media. Om dat aspect in rekening te brengen, was het een vereiste dat de politieke schandalen door de twee onderzochte kranten werden gecoverd, met name *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws*. Daarnaast moesten de schandalen ook het lokale niveau overstijgen: een gebeurtenis die enkel en alleen aan bod kwam in een regionale editie van *De Standaard* of *Het Laatste Nieuws*, werd niet in het corpus opgenomen. Het schandaalnieuws moest met andere woorden zichtbaar zijn op een ‘nationaal’ niveau.

Kortom, een schandaalitem werd opgenomen in het corpus als het voldeed aan drie basisvoorwaarden:

1. Het moest gaan om een normoverschrijding die gepleegd werd door een politiek figuur. Daartoe werden niet alleen ministers gerekend, maar bijvoorbeeld ook senatoren, staatssecretarissen, burgemeesters en oppositieleden. De notie ‘politieke figuur’ werd met andere woorden breed geïnterpreteerd.
2. Het item moest gedurende minimaal drie opeenvolgende dagen in de media verschenen zijn.
3. Het item moest zowel door *De Standaard* als *Het Laatste Nieuws* gecoverd worden, en dat op een ‘nationaal’ niveau.

Een misstap die niet aan bovenstaande criteria voldeed en die dus niet werd geregistreerd als schandaal, was bijvoorbeeld de zaak rond sp.a'er Guy Vrijs, die in 2003 als gedeputeerde van de provincie Limburg beschuldigd werd van gesjoemel. *De Standaard* besteedde slechts één artikel aan de gebeurtenissen en *Het Laatste Nieuws* pikte het nieuws enkel op in de regionale krant. De misstap beantwoordde met andere woorden niet aan de tweede en de derde voorwaarde. Een ander item dat niet werd opgenomen, was de case rond de zogenaamde 'torenpoeper' (2011). Centraal in die zaak stond de toenmalige CD&V-burgemeester van Aalst, Ilse Uyttersprot, die samen met haar ex-man betrappt werd tijdens een vrijpartij op een toren. Het verhaal werd voornamelijk opgepikt door *Het Laatste Nieuws*; *De Standaard* besteedde er daarentegen nauwelijks aandacht aan. De tweede voorwaarde werd in dit geval niet vervuld. Bijgevolg was er geen sprake van een politiek schandaal.

Het Vlaamse schandaalcorpus

Om politieke schandaalitems concreet op te sporen, werd gebruikgemaakt van het zoekplatform Mediargus (<http://www.mediargus.be>), een databank die artikels uit onder andere kranten, magazines en persagentschappen digitaal archiveert. Via de functie 'geavanceerd zoeken' was het mogelijk om de zoekresultaten voor een bepaald trefwoord te beperken tot krantenartikels uit *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws*, en dat voor een specifieke, afgebakende periode.

Voor de periode 2002-2012 werden zo telkens tien sleutelwoorden ingevoerd op basis waarvan het krantenarchief werd doorzocht. Die woorden werden gekozen aan de hand van de woordenschat die de media frequent hanteren bij schandaalberichtgeving. De tien trefwoorden die gebruikt werden bij het zoeken naar schandalen waren:

Schandaal – Commotie – Fraude – Beschuldiging – Aantijging
Opspraak – Betichten – Blunder – Verontwaardiging - Onthulling

Om het opzoekwerk zo verfijnd en compleet mogelijk uit te voeren, werden ook alle afgeleide vormen van die trefwoorden ingevoerd. Zo werd er bijvoorbeeld niet enkel gezocht naar 'schandaal', maar ook naar het meervoud 'schandalen' en het adjectief 'schandalig'. De volledige lijst van gehanteerde trefwoorden is weergegeven in Tabel 1.

Tabel 1: Overzicht van de gehanteerde zoektermen en hun afgeleiden voor Vlaanderen

Trefwoord	Afgeleide vormen
Schandaal	Schandalen – Schandalig
Commotie	/
Fraude	Frauduleus
Beschuldiging	Beschuldigingen – Beschuldigen – Beschuldigd
Aantijging	Aantijgingen
Opspraak	/
Betichten	Betichting – Beticht
Blunder	Blunders – Blunderen – Geblunderd
Verontwaardiging	Verontwaardigd
Onthulling	Onthullingen – Onthullen

Wanneer die trefwoorden leidden naar een reeks artikels over een politiek figuur, werd er verder gezocht op zijn of haar naam, met de bedoeling om een compleet overzicht te krijgen van alle artikels waarin die persoon vermeld werd. Dat artikeloverzicht maakte het immers eenvoudiger om na te gaan of die persoon ook effectief betrokken was bij een schandaal. Bijvoorbeeld: het trefwoord 'beschuldigd' leidde voor het jaar 2012 naar een reeks artikels over Pol Van Den Driessche, die beticht werd van seksuele intimidatie. Vervolgens werd gezocht naar alle krantenartikels uit dat jaar waarin zijn naam vermeld stond. Uit die zoekresultaten is dan gebleken dat de zaak-Van Den Driessche inderdaad aan de vooropgestelde criteria van een politiek schandaal voldeed. Het spreekt voor zich dat een dergelijke werkwijze, waarbij er eerst op trefwoorden en dan op persoonsnamen

gezocht wordt, extra tijd vergde, maar het resultaat was wel dat het de volledigheid en de betrouwbaarheid van het corpus aanzienlijk verhoogde.

De geselecteerde politieke schandalen werden vervolgens geïnventariseerd en gecodeerd aan de hand van zes variabelen (zie Tabel 2):

a) Schandaaltype

Teruggrijpend naar de basistypologie die Thompson (2000) introduceerde en die door Ekström en Johansson (2008) werd uitgebreid, werden de geselecteerde politieke schandalen aan één van de vier schandaaltypes gekoppeld: seks-, financieel-, machts- of praatschandaal. Dat laatste type omvatte zowel mondelinge als ‘virtuele’ uitspraken, in de vorm van blogposts, tweets of Facebook-berichten.

b) Aard van het schandaal

Het onderscheid dat Midtbø (2007) maakte tussen drie soorten *acts* werd gebruikt om de aard van de politieke schandalen aan te duiden. Schandalen konden voortkomen uit een strikt politieke daad, een persoonlijke daad in een politieke rol of een strikt persoonlijke daad.

c) Geslacht van de betrokkene

Het geslacht van de politieke figuur die centraal stond in het schandaalnieuws werd eveneens geregistreerd.

d) Politieke rol van de betrokkene

Naast het geslacht werd ook nagegaan welke politieke functie de betrokkenen precies bekleedden. Daarbij werd een onderscheid gemaakt tussen tien subcategorieën: een minister van de federale regering, inclusief premier; een minister van een deelregering, inclusief minister-president; een senator; een Europees commissaris; een schepen of gemeenteraadslid, inclusief burgemeester; een gouverneur; een staatssecretaris; een oppositielid; een voorzitter van het parlement of de senaat; en een partijvoorzitter.

e) Verkiezingstijd

Er werd nagegaan of de politieke schandalen in verkiezingstijd aan het licht kwamen. Omdat de term ‘verkiezingstijd’ relatief flou is, werd teruggегреpen naar een federaal wetsvoorstel van 24 juli 2013 dat deel uitmaakt van de zesde staatshervorming (zie Bijlage 1). Daarin staat dat men de controle en beperking van verkiezingsuitgaven van politici – zowel op Europees als op Belgisch niveau – met één maand wil verlengen, van drie naar vier maanden. Op basis van die passage werd geconcludeerd dat schandalen die binnen een periode van vier maanden vóór de eigenlijke verkiezingsdag in de media verschijnen, beschouwd kunnen worden als schandalen in verkiezingstijd.

f) Verkiezingsjaar

Op basis van deze bredere variabele werd nagegaan of politieke schandalen plaatsvonden in een jaar waarin verkiezingen werden gehouden. Daarbij kon het gaan om federale-, provinciale- en gemeenteraadsverkiezingen.

Tabel 2: Overzicht van de gehanteerde variabelen voor politieke schandalen

Variabele	Codering
<u>Schandaaltype</u>	1. Seksschandaal 2. Financieel schandaal 3. Machtschandaal 4. Praatschandaal
<u>Aard schandaal</u>	1. Politieke daad 2. Persoonlijke daad in een politieke rol 3. Persoonlijke daad in een privérol
<u>Geslacht</u>	1. Man 2. Vrouw
<u>Politieke rol</u>	1. Minister federale regering (inclusief premier) 2. Minister deelregering Vlaanderen / Wallonië / Brussel (inclusief minister-president) 3. Senator 4. Europees commissaris 5. Schepen of gemeenteraadslid (inclusief burgemeester) 6. Gouverneur 7. Staatssecretaris 8. Parlements lid (oppositie) 9. Voorzitter parlement / senaat 10. Partijvoorzitter
<u>Verkiezingstijd</u>	0. Niet in verkiezingstijd 1. In verkiezingstijd
<u>Verkiezingsjaar</u>	0. Geen verkiezingen 1. Verkiezingen federaal parlement 2. Verkiezingen Vlaams parlement / Waals parlement 3. Verkiezingen gemeente- en provincieraad

Bovendien werd voor elk schandaal geregistreerd hoeveel artikels *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws* aan de gebeurtenis in kwestie wijdden. Krantenartikels die specifiek de schandaalfeiten behandelden, of die zich concreet toespitsten op de figuur die centraal stond in het schandaal, werden opgenomen. De artikels waarin kort werd verwezen naar een schandaal maar die verder gewijd waren aan een ander nieuwsfeit, werden daarentegen niet opgenomen. Een krantenartikel over de seksuele intimiteiten die televisiecoördinator Jos Ghysen in het verleden pleegde en waarin ook Pol Van Den Driessche werd aangehaald, werd bijgevolg niet opgenomen voor het schandaalitem rond Van Den Driessche, omdat het artikel in hoofdzaak om andere nieuwsfeiten draaide (namelijk het misbruik door Ghysen). Ook lezersbrieven, die de kranten met regelmaat publiceren, werden buiten beschouwing gelaten, aangezien zij niet geschreven worden door de journalisten zelf. In dergelijke gevallen ontbrak met andere woorden een journalistieke input, en het is net die input die in dit onderzoek van essentieel belang was om het gewicht dat de kranten aan de verschillende schandaalitems toekenden te achterhalen.

Eenmaal alle krantenartikels per schandaal verzameld waren, werden zij op hun beurt ook afzonderlijk geïnventariseerd op basis van vier variabelen (zie Tabel 3). Bedoeling was om aan de hand van die factoren te analyseren welk gewicht *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws* aan de verschillende schandaalitems toekenden.

- a) Krant
Er werd geregistreerd in welke krant het artikel in kwestie was verschenen: in *De Standaard* of in *Het Laatste Nieuws*.
- b) Voorpagina
Er werd nagegaan of de verzamelde artikels al dan niet op de voorpagina van de kranten werden gepubliceerd.
- c) Visualisatie
De hoeveelheid visualisaties bij de krantenartikels werden geregistreerd. Daaronder vielen zowel foto's, illustraties als cartoons. De analyse van visualisaties was gebaseerd op een periode van drie jaar (van 2010 tot 2012), omdat Mediargus geen verdere gegevens over ouder krantenmateriaal bood.
- d) Aantal woorden
Ook het aantal woorden waaruit de verschillende krantenartikels bestonden, werd in het onderzoekscorpus vastgelegd.

Tabel 3: Overzicht van de gehanteerde variabelen voor krantenartikels

Variabele	Codering
<u>Krant</u>	1. De Standaard 2. Het Laatste Nieuws
<u>Voorpagina</u>	0. Niet op voorpagina 1. Op voorpagina
<u>Visualisatie</u>	1. Geen visualisatie 1. Eén visualisatie 2. Twee visualisaties ...
<u>Aantal woorden</u>	Geen vaste codering

Op die manier werd uiteindelijk een schandaalcorpus verkregen dat uit twee afzonderlijke datasets bestond. De ene set omvatte de geselecteerde politieke schandalen. Concreet ging het om de volgende 28 cases:

1. Senator Jean-Marie Dedecker bracht samen met een cameraploeg van *Telefacts* een bezoek aan Marc Dutroux in de gevangenis (2002).
2. Staatssecretaris Anissa Tamsamani loog over haar diploma (2003).
3. Antwerps schepen Chantal Pauwels huurde een OCMW-woning (2003).
4. Controverse rond de renovatie van het kabinet van Waals minister-president Marie Arena (2004).
5. Inmenging van senaatvoorzitster Anne-Marie Lizin in een echtscheidingszaak van een vriendin (2005).
6. Waals minister-president Jean-Claude Van Cauwenberghe en enkele PS-schepenen van Charleroi werden genoemd in een fraudezaak rond de sociale huisvestingsmaatschappij La Carolorégienne (2005).
7. Jacques Van Gompel, de burgemeester van Charleroi, werd beschuldigd van vervalste openbare aanbestedingen en corruptie (2006).
8. Vlaams minister van Economie Fientje Moerman werd beschuldigd van vriendjespolitiek bij de toekenning van overheidsopdrachten (2007).
9. Minister van Buitenlandse Zaken Karel De Gucht werd ervan verdacht Fortis-aandelen met voorkennis te hebben verkocht (2008).
10. Minister van Binnenlandse Zaken Patrick Dewael werd beschuldigd van frauduleuze benoemingen bij de politie (2008).

11. Staatssecretaris voor Armoedebestrijding Frédéric Laloux werd beschuldigd van gesjoemel met zijn tankkaart (2008).
12. Premier Yves Leterme werd beschuldigd van inmenging in de rechtszaak rond de bank Fortis (2008).
13. Senatrice Els Schelfhout kreeg kritiek nadat ze een Congolees jongetje via een achterpoortje had geadopteerd (2009).
14. Vlaams minister van Jeugd Bert Anciaux kwam onder vuur te liggen nadat hij op zijn blog het drama in het kinderdagverblijf Fabeltjesland in Dendermonde had vergeleken met het Israëliëse offensief in Gaza (2009).
15. Senatrice Anne-Marie Lizin kwam in opspraak omdat ze gesjoemeld zou hebben met een Visa-kaart van het ziekenhuis van de Waalse gemeente Hoei, waar ze burgemeester was (2009).
16. Sp.a-voorzitster Caroline Gennez belandde in het oog van de mediastorm toen intern mailverkeer uitlekte waarin onder andere geschreven stond dat partijgenoot Frank Vandenbroucke aan de kant geschoven moest worden (2009).
17. Waals parlamentsvoorzitter José Happart werd bekritiseerd omdat hij samen met enkele parlamentsleden een snoepreisje naar Amerika had georganiseerd (2009).
18. N-VA-senatrice Kim Geybels stond samen met haar vriend Bas Luyten terecht nadat ze in Bangkok betrokken raakten bij een drugs- en afpersingszaak (2010).
19. Minister van Pensioenen Michel Daerden werd beschuldigd van frauduleuze praktijken bij zijn revisorenkantoor, dat hij samen met zijn zoon uitbaatte (2010).
20. Sp.a'er Frank Vandenbroucke kwam onder vuur te liggen nadat een mail uitlekte waarin hij kritiek gaf op de regeringsonderhandelingen die toen gevoerd werden (2010).
21. De denigrerende Facebook-berichten van Vlaams Belanger Bart Debie over zijn zieke ex-partijgenote Marie-Rose Morel zorgden voor ophef (2010).
22. Europees commissaris Karel De Gucht werd door de Bijzondere Belastinginspectie verdacht van fraude en belastingsontduiking (2011).
23. Vlaams minister van Media Ingrid Lieten kreeg kritiek nadat een mail uitlekte waarin ze haar collega-ministers beledigde (2011).
24. Premier Yves Leterme belandde in een mediastorm toen het weekblad *Story* bekendmaakte dat hij een minnares zou hebben (2011).
25. Sp.a-icoon Steve Stevaert stond terecht toen bekend werd dat hij een minnares zou hebben die hem afperste met een sekstape (2011).
26. Ingrid Lieten werd opnieuw bekritiseerd nadat een mail uitlekte waarin ze haar coalitiegenoten schoffeerde (2012).
27. Vlaams minister van Financiën en Begroting Philippe Muyters kwam in opspraak na gelekt mailverkeer, waaruit zou blijken dat hij gelogen zou hebben over de begroting (2012).
28. N-VA'er Pol Van Den Driessche werd door oud-collega's beschuldigd van ongewenste seksuele intimiteiten (2012).

De andere dataset bundelde alle 623 krantenartikels bij die schandalen. De gegevens uit beide datasets werden vervolgens statistisch verwerkt in het computerprogramma SPSS.

Het Franstalige schandaalcorpus

Hoewel deze studie zich in hoofdzaak op Vlaamse schandaalitems richtte, werd er in het onderzoek ook aandacht besteed aan politieke schandalen die in Franstalige (Brusselse en Waalse) kranten zijn verschenen. Dat maakte het namelijk mogelijk om de resultaten voor Vlaanderen te kaderen binnen een bredere, Belgische context.

Om de vergelijking tussen Vlaanderen en Franstalig België zo betrouwbaar mogelijk te maken, verliep het verzamelen en inventariseren van de schandaalitems analoog aan de werkwijze die voor Vlaanderen werd gehanteerd. De items werden opgezocht in de Franstalige equivalenten van *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws*, met name de kwaliteitskrant *Le Soir* en de populaire krant *La*

Dernière Heure. Opgemerkt zij dat ook deze kranten tot een verschillende uitgevergroep behoren: *Le Soir* wordt uitgegeven door de Groupe Rossel, terwijl *La Dernière Heure* deel uitmaakt van de Groupe IPM.

Ook de trefwoorden die in Mediargus werden ingevoerd om politieke schandalen op te zoeken, waren gelijkaardig aan de woorden die voor het Vlaamse corpus werden gebruikt. Er werd immers gezocht naar vertalingen die zo dicht mogelijk aanleunden bij de oorspronkelijke Vlaamse sleutelwoorden. De lijst van gehanteerde trefwoorden is weergegeven in Tabel 4.

Tabel 4: Overzicht van de gehanteerde zoektermen en hun afgeleiden voor Franstalig België

Trefwoord	Afgeleide vormen
Scandal	Scandals – Scandaleux
Effervescence	/
Fraude	Frauduleux
Imputation	Imputer (à qqn/qqch)
Être mis en cause	Être compromis
Accuser	Accusation // Inculpation – Inculper // Incrimination – Incriminer
Bévue	Commettre une bévue // Gaffe – Faire une gaffe – Gaffer
Indignation	(Être) indigné – S’indigner (de/contre)
Révélation	Révélations – Révéler // Divulgateur – Divulguer // Dévoiler

In tegenstelling tot de Vlaamse politieke schandalen, die over een periode van tien jaar werden geanalyseerd, werd de registratie van schandaalitems in Franstalige kranten beperkt tot drie jaar, van 2010 tot 2012. Dat was geen vooropgestelde beslissing van de onderzoeker, maar eerder een noodzaak. Het Franstalige archief van Mediargus bleek immers relatief beperkt te zijn, vermits de databank Franstalige krantenartikels pas vanaf 2010 heeft gearchiveerd. Aan het gebruik van de Franstalige tegenhanger, www.pressbanking.be, bleek bovendien een flink prijskaartje te hangen. Gezien die beperkingen, werd besloten om de vergelijking tussen Vlaanderen en Franstalig België uit te voeren in de vorm van enkele casestudies, die gekoppeld werden aan de resultaten voor Vlaanderen. Op die manier bleef deze studie niet beperkt tot een louter kwantitatief onderzoek, maar werd er ook ruimte gemaakt voor een kwalitatieve analyse.

Concreet werden drie casestudies uitgewerkt. De eerste case draaide rond het enige Franstalige politieke schandaal dat werd aangetroffen, namelijk de vergelijking die de burgemeester van Molenbeek, Philippe Moureaux, maakte tussen een RTBF-reportage over de radicalisering van moslimgroepen en de propagandatechnieken van Goebbels ten tijde van het naziregime in Duitsland. De twee andere casestudies vertrokken vanuit Vlaamse politieke schandalen en gingen na hoe de Franstalige kranten met die gebeurtenissen omgingen. Daarbij ging het meer bepaald om de beschuldigingen van seksuele intimidatie aan het adres van Pol Van Den Driessche, en het schandaal rond de minnares van Letermé. Aan de hand van die cases wilde dit onderzoek de schandaalsituatie in Vlaanderen en in Franstalig België met mekaar vergelijken, met de bedoeling om zo eventuele communautaire verschillen – dus verschillen tussen de taalgemeenschappen – bloot te leggen.

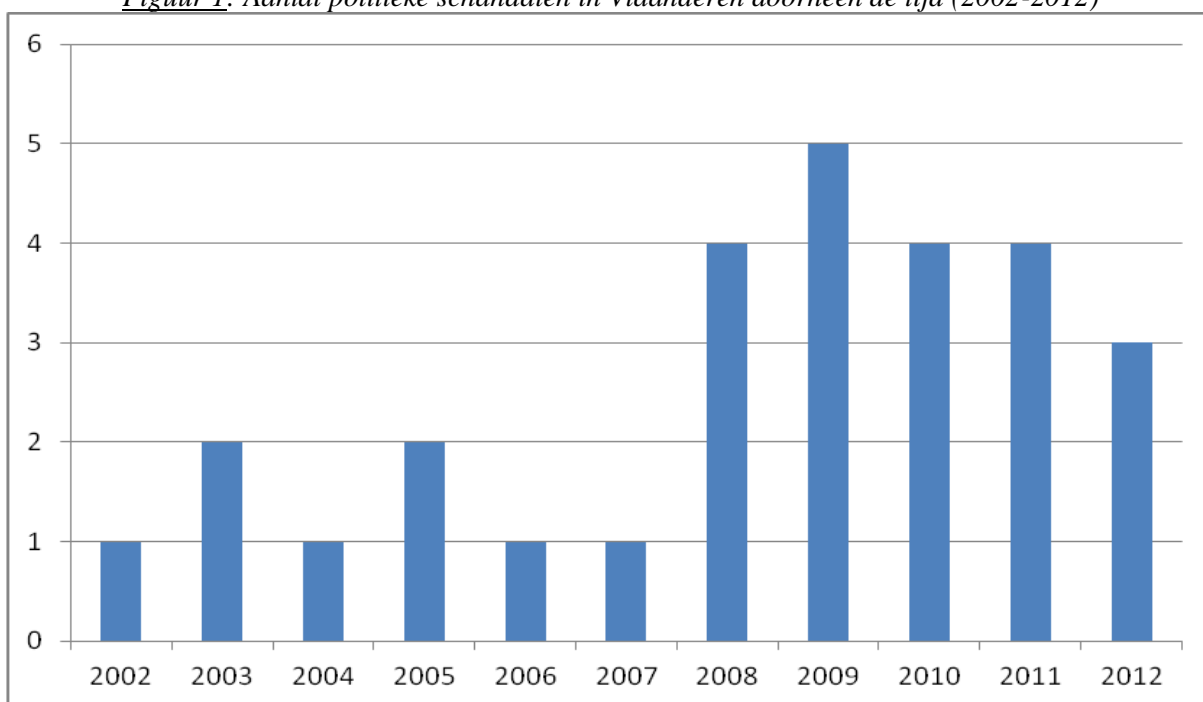
Resultaten

I. Politieke schandalen in Vlaanderen

a) Analyse van de 28 schandaalitems

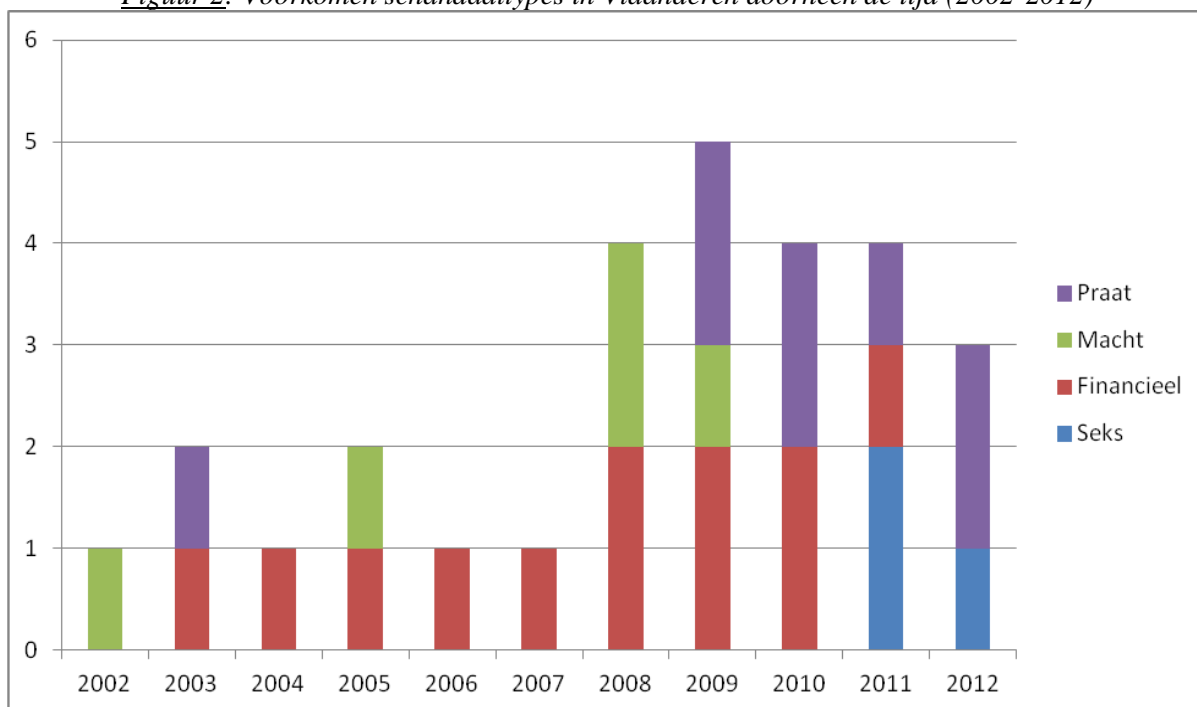
Uit de analyse van het onderzoekscorpus is in de eerste plaats gebleken dat de Vlaamse kranten *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws* de laatste jaren vaker over politieke schandalen berichten. In de periode 2002-2007 verschenen er jaarlijks immers één tot twee schandalen in de kranten, terwijl dat aantal sinds 2008 is verdubbeld (zie Figuur 1). In dat verband is het belangrijk om te benadrukken dat er niet zozeer sprake is van een evolutie of een toenemende trend, maar dat het om een trendbreuk gaat, vermits politieke schandalen vaker voorkomen vanaf 2008. De hypothese dat het aantal politieke schandalen in Vlaanderen in de loop der jaren is toegenomen (H1), blijkt met andere woorden op te gaan. De centrale onderzoeksvraag kan bijgevolg positief worden beantwoord.

Figuur 1: Aantal politieke schandalen in Vlaanderen doorheen de tijd (2002-2012)

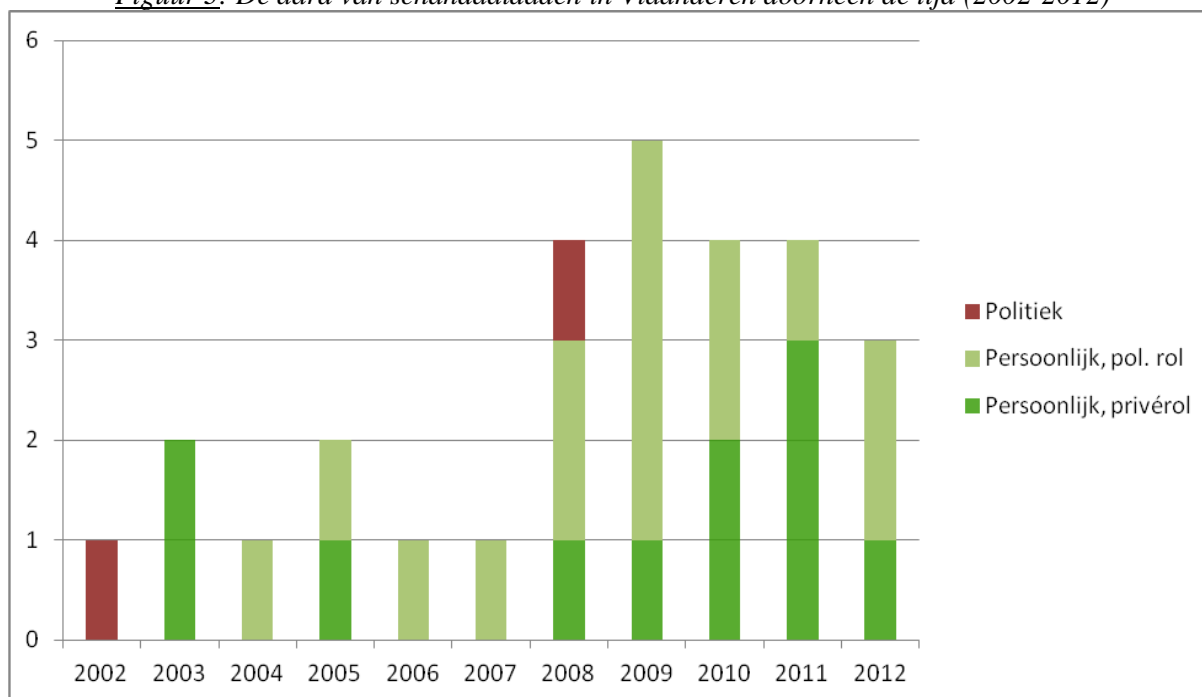
Om een concreet beeld te krijgen van hoe die verandering er precies uit ziet, werd de variabele ‘schandaaltype’ nader onderzocht. Die analyse toonde aan dat praatschandalen een eerder recent gegeven zijn (zie Figuur 2). Sinds 2009 werden er immers zeven geregistreerd, met een gemiddelde van twee per jaar, terwijl er vóór 2009 slechts eentje werd waargenomen, namelijk in 2003. Diezelfde vaststelling ging ook op voor seksschandalen: in 2011 en 2012 kwamen er in totaal drie schandalen voor met betrekking tot seksuele misstappen, terwijl er daarvoor geen enkel werd waargenomen. Het enige schandaaltype dat qua voorkomen constant is gebleven doorheen de jaren, zijn de financiële schandalen.

Figuur 2: Voorkomen schandaaltypes in Vlaanderen doorheen de tijd (2002-2012)

Vervolgens werd gekeken naar de precieze aard van de schandaaldaden (zie Figuur 3). Van de geregistreerde schandalen waren er slechts twee gevallen waarbij het om een politieke misstap ging, met name het controversiële gevangenisbezoek van senator Jean-Marie Dedecker en een VTM-cameraploeg aan Marc Dutroux (2002) en de inmenging van toenmalig premier Yves Leterme in de Fortis-affaire (2008). Schandalen rond persoonlijke daden bleken daarentegen duidelijk de overhand te hebben. Daarbij ging het in de meeste gevallen om persoonlijke daden in een politieke rol (15 cases). Maar de analyse toonde ook aan dat het aantal puur persoonlijke schandalen doorheen de tijd is toegenomen. Sinds 2008 werden immers acht items met betrekking tot persoonlijke daden in een privérol geregistreerd, terwijl dat er daarvoor slechts drie waren. Die bevinding bevestigt dus de hypothese dat schandalen rond persoonlijke misstappen steeds vaker voorkomen (H2).

Figuur 3: De aard van schandaaldaden in Vlaanderen doorheen de tijd (2002-2012)

Om na te gaan welke politieke functie de betrokkenen voornamelijk bekleedden, werden de tien categorieën die gehanteerd werden bij het inventariseren van de schandaalitems herleid tot de tegenstelling *regeringslid* versus *geen regeringslid*. Staatssecretarissen, ministers van de federale regering (inclusief premier) en ministers van de Vlaamse regering (inclusief minister-president) werden beschouwd als regeringsleden; alle overige politieke functies vielen onder het label ‘geen regeringslid’. De analyse van die gegevens toonde aan dat regeringsleden en niet-regeringsleden even vaak betrokken raakten in schandaalnieuws: beide groepen raakten elk in 14 cases verwickeld. Er bleek met andere woorden geen verband te bestaan tussen politieke rol en vatbaarheid voor schandalen.

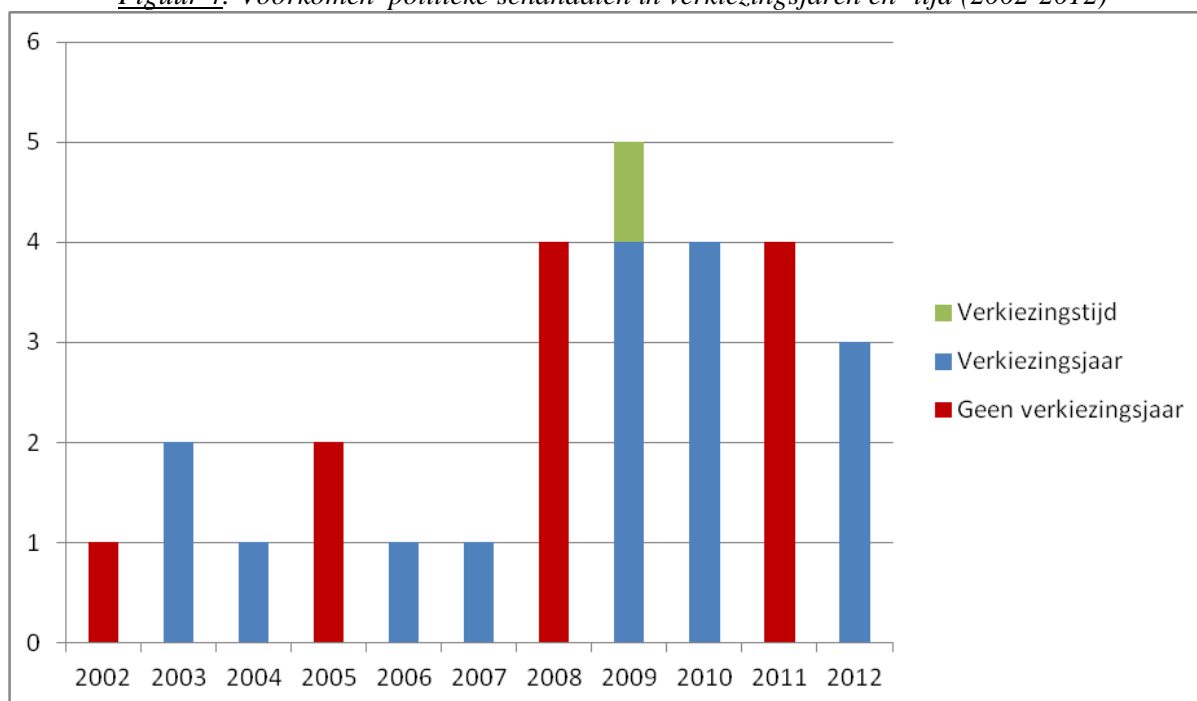
De variabele ‘politieke rol’ werd tevens ook in verband gebracht met de eerder besproken variabele ‘daad’. De verwachting luidde namelijk dat regeringsleden vaker betrokken zouden raken bij schandalen rond politieke misstappen, terwijl niet-regeringsleden eerder gelinkt zouden worden aan persoonlijke misstappen (H3). Er bleek echter geen sprake te zijn van een dergelijke samenhang. Zoals reeds werd aangegeven, bleken schandalen rond persoonlijke misstappen over het algemeen dominant te zijn, en dat zowel voor regeringsleden als voor niet-regeringsleden. Binnen die groep van persoonlijke schandalen werden regeringsleden wel iets vaker terechtgewezen voor persoonlijke daden in een politieke rol (acht cases, tegenover zeven voor niet-regeringsleden). Niet-regeringsleden stonden dan weer iets vaker terecht omwille van persoonlijke daden in een privérol (zes cases, tegenover vijf voor regeringsleden). Maar aangezien het om een erg miniem verschil gaat, kan de gestelde hypothese dus niet worden bevestigd: politici raken voornamelijk verwickeld in persoonlijke schandalen, los van het politieke statuut dat ze bekleeden.

Wat het geslacht van de betrokkenen betreft, toonde de analyse van het onderzoekscorpus aan dat vooral mannen verwickeld raakten in schandaalnieuws. Maar liefst 17 schandalen draaiden om een man, terwijl vrouwen in 11 cases de centrale spilfiguur vormden. Met andere woorden: politieke schandalen bleken in de meerderheid van de gevallen om misstappen van mannelijke politici te draaien.

Ten slotte werden de variabelen ‘verkiezingstijd’ en ‘verkiezingsjaar’ nader onderzocht. Verwacht werd namelijk dat politieke schandalen vaker zouden voorkomen in tijden van verkiezingen (H4). Een statistische analyse maakte duidelijk dat die hypothese bijgesteld moest worden. De resultaten toonden

immers aan dat slechts één schandaal plaatsvond in verkiezingstijd, dus binnen een periode van vier maanden vóór de eigenlijke verkiezingsdag, namelijk de snoepreis van Waals parlementsvoorzitter José Happard naar Amerika. Wanneer er daarentegen werd gekeken naar verkiezingsjaren, dan werd duidelijk dat het merendeel van de schandalen inderdaad bekend raakten in jaren waarin verkiezingen werden georganiseerd (zie Figuur 4): 17 schandalen haalden de kranten in een verkiezingsjaar, 11 items raakten bekend in een verkiezingloos jaar. Die vaststelling ondersteunt de gedachte dat politieke schandalen over het algemeen vaker opduiken in verkiezingsjaren. De factor verkiezingstijd – en de algemene woeligheid die een dergelijke periode met zich meebrengt – had daarentegen geen invloed op de frequentie van schandaalnieuws.

Figuur 4: Voorkomen politieke schandalen in verkiezingsjaren en -tijd (2002-2012)

Dat politieke schandalen vaker voorkwamen in verkiezingsjaren betekende echter niet dat de onderzochte kranten dan ook meer artikels aan schandaalnieuws besteedden, integendeel. Een onafhankelijke t-test toonde immers aan dat er geen significant verschil bestond tussen het gemiddelde aantal krantenartikels in verkiezingsjaren ($M = 9$, $SD = 3$) en in verkiezingsloze jaren ($M = 14$, $SD = 8$), $t(12) = 1.91$, $p > .05$, two-tailed. Het was met andere woorden niet zo dat *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws* meer artikels rond politieke schandalen publiceerden in verkiezingsjaren.

Die vaststelling bleek eveneens op te gaan voor het aantal woorden dat kranten tijdens verkiezingsjaren aan politieke schandalen besteedden. Die variabele werd voor de volledigheid getoetst aan de variabele ‘verkiezingsjaar’, aan de hand van een onafhankelijke t-test. Die test wees uit dat er geen significant verschil bestond wat betreft het woordenaantal dat kranten aan politieke schandalen wijdden in een verkiezingsjaar ($M = 440$, $SD = 273$) en in een verkiezingloos jaar ($M = 446$, $SD = 345$), $t(621) = .26$, $p > .05$, two-tailed.

b) Analyse van de krantenartikels

In de eerste plaats werd het aantal artikels onderzocht die de kranten *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws* aan schandaalnieuws hebben besteed. Kwantitatief gezien wijdden beide kranten evenveel aandacht aan politieke schandalen: voor *De Standaard* werden er 315 artikels (50,6%) geregistreerd, terwijl dat er voor *Het Laatste Nieuws* 308 (49,4%) waren. Het gemiddelde aantal schandaalartikels over de kranten heen bleek echter licht afgenomen te zijn doorheen de jaren. Tussen de variabelen ‘jaar’ en ‘gemiddeld aantal artikels’ werd immers een licht negatief maar niet significant verband vastgesteld (Pearsons $r = -.136$; $p > .05$). Die negatieve correlatie werd ook aangetroffen voor het

aantal artikels in *De Standaard* (Pearsons $r = -.248$; $p > .05$), wat erop wijst dat *De Standaard* in de loop der jaren iets minder schandaalartikels heeft gepubliceerd. In het geval van *Het Laatste Nieuws* is dat aantal echter stabiel gebleven (Pearsons $r = .016$; $p > .05$).

Vervolgens werden de kranten op macroniveau geanalyseerd. Wat de plaatsing van de artikels betreft, toonde de analyse van het krantencorpus aan dat de overgrote meerderheid van de berichten niet op de voorpagina zijn verschenen. Van de 623 krantenartikels werden er slechts 67 op de voorpagina gepubliceerd (10,8%), terwijl 556 artikels elders in de kranten werden teruggevonden (89,2%). Die vaststelling ging ook op voor de afzonderlijke kranten. In het geval van *De Standaard* haalden amper 21 artikels de voorpagina (6,7%). Voor *Het Laatste Nieuws* werden er echter 46 artikels op de voorpagina geregistreerd (14,9%), het dubbele in vergelijking met *De Standaard*. Vandaar de conclusie dat – hoewel de meeste artikels over het algemeen niet tot het voorpaginanieuws behoorden – *Het Laatste Nieuws* vaker schandaalnieuwswas op de voorpagina plaatst dan *De Standaard*.

Voorts werden ook de visualisaties ter ondersteuning van de krantenberichten onder de loep genomen. Daarbij werden in totaal 222 krantenartikels onderzocht. Uit de analyse bleek dat 111 artikels (50%) visualisatieloos waren, terwijl 91 items (41%) slechts één visualisatie bevatten. Daarnaast waren er 15 artikels met twee afbeeldingen (6,8%), drie artikels met drie visualisaties (1,4%), één artikel met vier visualisaties (0,5%) en één met vijf visualisaties (0,5%). Die resultaten maakten duidelijk dat kranten in de meeste gevallen geen of slechts één afbeelding bij artikels gebruiken. Maar er werden ook een aantal verschillen vastgesteld tussen *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws*. Zo werden er voor *Het Laatste Nieuws* meer visualisatieloze artikels geregistreerd: de krant publiceerde 67 artikels zonder visualisatie (53,6%), voor *De Standaard* waren dat er 44 (45,4%). In vergelijking was het aandeel artikels met één visualisatie ook groter in *De Standaard* (49,5%) dan in *Het Laatste Nieuws* (34,4%). *Het Laatste Nieuws* publiceerde dan weer meer artikels met twee of meer afbeeldingen: er werden voor die krant namelijk 15 items (12%) geobserveerd, terwijl dat er voor *De Standaard* slechts vijf waren (5,2%).

Ten slotte werden de artikels ook op microniveau onderzocht. Aan de hand van een onafhankelijke t-test werd nagegaan of *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws* verschilden op het vlak van de hoeveelheid woorden die ze aan de schandalen besteedden. Die test toonde voor negen schandalen een significant verschil in woordenaantal aan:

1. Staatssecretaris Anissa Tamsamani loog over haar diploma (2003): significant verschil in woordenaantal tussen *De Standaard* ($M = 490$, $SD = 249$) en *Het Laatste Nieuws* ($M = 264$, $SD = 132$), $t(17) = 2.20$, $p < .05$, two-tailed.
2. Burgemeester van Charleroi Van Gompel betrokken in corruptiezaak (2006): significant verschil in woordenaantal tussen *De Standaard* ($M = 421$, $SD = 185$) en *Het Laatste Nieuws* ($M = 216$, $SD = 133$), $t(13) = 2.43$, $p < .05$, two-tailed.
3. Vlaams minister van Economie Fientje Moerman beschuldigd van vriendjespolitiek bij de toekenning van overheidsopdrachten (2007): significant verschil in woordenaantal tussen *De Standaard* ($M = 592$, $SD = 291$) en *Het Laatste Nieuws* ($M = 310$, $SD = 172$), $t(22) = 2.73$, $p < .05$, two-tailed.
4. Premier Yves Leterme beschuldigd van inmenging in Fortis-zaak (2008): significant verschil in woordenaantal tussen *De Standaard* ($M = 753$, $SD = 650$) en *Het Laatste Nieuws* ($M = 409$, $SD = 284$), $t(61) = 2.61$, $p < .05$, two-tailed.
5. Staatssecretaris voor armoedebestrijding Frédéric Laloux beschuldigd van gesjoemel met tankkaart (2008): significant verschil in woordenaantal tussen *De Standaard* ($M = 496$, $SD = 175$) en *Het Laatste Nieuws* ($M = 202$, $SD = 186$), $t(9) = 2.37$, $p < .05$, two-tailed.
6. Snoepreisje van Waals parlementsvoorzitter José Happart naar de VS, samen met andere Waalse parlementsleden (2009): significant verschil in woordenaantal tussen *De Standaard* ($M = 552$, $SD = 248$) en *Het Laatste Nieuws* ($M = 280$, $SD = 266$), $t(15) = 2.18$, $p < .05$, two-tailed.

7. Uitgelekt mailverkeer van sp.a-voorzitster Caroline Gennez over Frank Vandenbroucke (2009): significant verschil in woordenaantal tussen *De Standaard* ($M = 687$, $SD = 245$) en *Het Laatste Nieuws* ($M = 378$, $SD = 205$), $t(17) = 2.96$, $p < .01$, two-tailed.
8. Minister van Pensioenen Michel Daerden beschuldigd van frauduleuze praktijken met zijn revisorenkantoor (2010): significant verschil in woordenaantal tussen *De Standaard* ($M = 436$, $SD = 170$) en *Het Laatste Nieuws* ($M = 271$, $SD = 193$), $t(28) = 2.48$, $p < .05$, two-tailed.
9. Vlaams minister van Financiën en Begroting Philippe Muyters in opspraak na gelekt mailverkeer (2012): significant verschil in woordenaantal tussen *De Standaard* ($M = 656$, $SD = 232$) en *Het Laatste Nieuws* ($M = 304$, $SD = 258$), $t(21) = 3.39$, $p < .01$, two-tailed.

Hoewel significantie slechts in een minderheid van de cases werd vastgesteld, toonde elk van de bovenstaande gevallen wel aan dat *De Standaard* meer woorden aan de schandalen in kwestie besteedde dan *Het Laatste Nieuws*. Die vaststelling werd bevestigd door een tweede onafhankelijke t-test, waarbij alle 623 krantenartikels tegelijkertijd werden geanalyseerd. Die test toonde een statistisch significant verschil aan tussen het woordenaantal in *De Standaard* ($M = 518$, $SD = 337$) en *Het Laatste Nieuws* ($M = 366$, $SD = 260$), $t(621) = 6.31$, $p < .001$, two-tailed. Op basis van die bevinding kan worden geconcludeerd dat *De Standaard* over het algemeen meer woorden aan schandaalnieuwswijdt dan *Het Laatste Nieuws*.

II. Politieke schandalen in Franstalig België

a) Casestudy 1: de Goebbels-uitspraak van Philippe Moureaux (2012)

Gedurende de bestudeerde periode werd slechts één politiek schandaal waargenomen in Franstalig België. In 2012 leidde een felle uitspraak van Philippe Moureaux, de toenmalige PS-burgemeester van Molenbeek, namelijk tot heel wat commotie. Hij haalde in april van dat jaar kritisch uit naar de Franstalige openbare omroep RTBF en de makers van het actualiteitenmagazine *Questions à la une*, die een reportage hadden gewijd aan de her-islamitisering van bepaalde radicale groepen in de samenleving. In een telefonisch interview met Maghreb TV zei Moureaux dat de reportage, waar hij zelf trouwens ook aan had meegewerkt, het werk was van racisten en islamofoben, gericht op het verspreiden van onjuiste informatie. Hij vergeleek de reportage zelfs met de propagandatechnieken die in nazi-Duitsland werden uitgeoefend door Joseph Goebbels, ten tijde van de Tweede Wereldoorlog: “C’est comme ça que Goebbels essayait aussi d’attaquer les Juifs, comme maintenant certains attaquent les musulmans”.

Die gewaagde vergelijking lokte heel wat verontwaardiging uit. De mediawereld – met de RTBF op kop – reageerde verbolgen op de uitspraken, maar ook vanuit politieke hoek weerklonk kritiek, in die mate zelfs dat PS-voorzitter Elio Di Rupo zijn partijgenoot openlijk op het matje moest roepen. Met die context in het achterhoofd, spreekt het voor zich dat de Franstalige kranten aandacht aan de zaak besteedden. In totaal werden er 13 artikels rond het praatschandaal geregistreerd: tien in *Le Soir*, drie in *La Dernière Heure*.

Voor de Vlaamse kranten daarentegen bleek de commotie rond burgemeester Moureaux weinig relevant te zijn. Kwantitatief gezien besteedden zij immers bijzonder weinig aandacht aan het voorval: in *De Standaard* werden er twee artikels aan gewijd, terwijl dat er voor *Het Laatste Nieuws* slechts eentje was. Maar ook op het vlak van de feitelijke berichtgeving werden duidelijke verschillen vastgesteld tussen de taalgemeenschappen. Zo waren de Franstalige artikels voornamelijk gericht op het eigenlijke schandaal – de ondoordachte uitspraken van Moureaux – en de controverse die daardoor was ontstaan. In het artikel ‘Moureaux embarasse le PS’ (*Le Soir*, 19 april 2012; zie Bijlage 2) werden de gebeurtenissen bijvoorbeeld voordurend opgehangen aan negatieve termen die duidelijk binnen de schandaalsfeer pasten, zoals *affaire*, *polémique* en *controverse*. Daarnaast werden er ook citaten aangevoerd van verscheidene collega-politici, die de woorden van Moureaux afkeurden en bestempelden als *malheureux*, *maladroit* en *scandaleux*, waardoor het schandaalkarakter van de zaak expliciet in de verf werd gezet. In het krantenbericht ‘Goebbels à la RTBF? On se calme, M. Moureaux’ (*Le Soir*, 18 april 2012; zie Bijlage 3) werd het schandaal dan weer op kritische wijze

doorgelicht. Aan de ene kant was de schrijver van het artikel van mening dat de makers van de RTBF-reportage niet volledig vrijuit konden gaan. De titel van de reportage, ‘Faut-il craindre la montée de l’islam?’ (“Moet men de opkomst van de Islam vrezen?”), zou zich namelijk bezondigen aan generalisatie en, in het verlengde daarvan, aan stigmatisatie, waardoor het stuk op het sensatiegevoel zou inspelen. Aan de andere kant was de auteur ervan overtuigd dat de eigenlijke reportage absoluut niet de bedoeling had om de islam en de moslimgemeenschap aan te vallen:

“Le reportage, auquel on peut trouver diverses faiblesses, constituait-il une attaque en règle contre les musulmans, ne faisait-il parler que des voix accusatrices et partiales, voire anti-musulmanes? Loin de là. Présentait-il la communauté musulmane comme majoritairement radicale ou repliée sur elle-même? Non plus.” (Kuczkiewicz, 2012, p. 2)

Volgens de auteur had Moureaux, die van opleiding historicus is, dan ook beter moeten weten, aangezien dergelijke vergelijkingen met nazi-Duitsland ingaan tegen de gangbare normen en waarden: “Il est admis, dans les codes langagiers de la morale commune, que la comparaison aux méthodes nazies constitue la condamnation ultime”. Moureaux werd zo op een bijzonder kritische wijze geëvalueerd in het artikel. Hij werd er expliciet voorgesteld als een politicus die tegen de heersende moraal in handelde, en hij werd daar ook op afgerekend.

Daar waar de journalisten in Franstalig België zich kritisch opstelden ten opzichte van de schandaalgebeurtenissen, namen hun collega’s aan Vlaamse zijde een heel andere toon aan. De berichten die door de Vlaamse kranten gepubliceerd werden, waren immers van een veeleer beschrijvende en afstandelijke aard. Dat bleek duidelijk uit het artikel ‘Schiet niet op de boodschapper’, dat op 19 april 2012 in *De Standaard* verscheen (zie Bijlage 4). In dat opiniestuk legde schrijver Luckas Vander Taelen – nota bene zelf een politicus – zich voornamelijk toe op een algemene kadering van de gebeurtenissen. Een groot deel van het artikel was immers gewijd aan een inhoudelijke beschrijving van de RTBF-reportage, gevolgd door een toelichting van de reactie van Philippe Moureaux. Opmerkelijk was ook dat Vander Taelen geen uitgesproken kritische houding aannam ten aanzien van de figuur Moureaux. Integendeel, hij gebruikte de uitspraken van de Molenbeekse burgemeester eerder als aanzet om een bredere problematiek aan te snijden. Hij stelde namelijk dat dergelijke ongegronde verwijten ten aanzien van journalisten bedoeld zijn om reële problemen – in dit geval de herislamitisering van radicale moslims – te verhullen:

“De verdachtmaking van Deborsu heeft een intimiderend doel. De angst om van islamofobie beschuldigd te worden, leidt ertoe dat journalisten niet schrijven over wat er zoal verteld wordt in moskeeën. (...) De islamitische gemeenschap heeft er alle belang bij duidelijke afstand te nemen van dit soort haatcampagnes en alle valse profeten uit te spuwen.” (Vander Taelen, 2012, p. 26)

De overwegend beschrijvende aard van het artikel getuigt van een zekere distantie ten aanzien van de gebeurtenissen. Dat blijkt niet alleen uit de inhoud en de afstandelijke toon van het artikel, maar ook uit bepaalde verwoordingen die de schrijver hanteerde. Zo omschreef Vander Taelen de reactie van PS’er Sfia Bouarfa bijvoorbeeld als “een steen in de Brusselse kikkerpoel”, waardoor een gevoel van afstand geschapen werd. Die vergelijking impliceert namelijk dat de RTBF-reportage enkel stof deed opwaaien in het Brusselse, met name onder de Franstaligen. Diezelfde afstand kwam nog duidelijker naar voren in de inleiding van het artikel, waar Vander Taelen expliciet vermeldde dat de uitspraken van Moureaux Franstalig België op zijn kop hadden gezet. Die formulering is expliciet geënt op een communautaire tegenstelling: een journalist uit het noorden brengt verslag uit over gebeurtenissen die de publieke opinie in het zuiden fors beroeren. Bovendien bevestigt een dergelijke verwoording dat de uitspraken van Moureaux geen schandaalstatus hebben bereikt aan Vlaamse kant.

Het is duidelijk dat de uitspraken van Philippe Moureaux op verschillende wijze werden onthaald in beide taalgemeenschappen. Terwijl het voorval in het zuiden uitgroeide tot een schandaal en op een bijzonder kritische manier werd doorgelicht in de media, besteedde men in het noorden amper aandacht aan de gebeurtenissen. Die opvallende vaststelling kan verklaard worden door de specifieke

context waartegen het schandaal is ontstaan. Aan de basis van het schandaalnieuws lag namelijk een reportage van de Franstalige openbare omroep, een televisiezender die door de modale Vlaming weinig bekeken wordt. Daarnaast was de centrale spilfiguur een Franstalige politicus die aan Vlaamse kant amper bekend was. Bovendien was die figuur ‘slechts’ burgemeester van een overwegend Franstalige gemeente, en in dat opzicht hadden de gebeurtenissen dan ook weinig betekenis voor het leven van de gewone Vlaming. Bijgevolg werd de zaak-Moureaux als weinig relevant beschouwd door de Vlaamse media; het schandaal werd in het noorden geconcipieerd als een ver-van-mijn-bedshow.

Die vaststellingen leidden tot de hypothese dat zowel context als de mate van betrokkenheid een cruciale rol spelen bij het ontstaan en de verspreiding van schandalen in België. Concreet: gebeurtenissen groeien in Vlaanderen uit tot een schandaal wanneer de betrokken politicus bekend is in het taalgebied, of wanneer het om iemand gaat die er over een zeker politiek gewicht beschikt. Hetzelfde zou uiteraard ook voor Franstalig België gelden wanneer het om politici gaat die in dat taalgebied bekend zijn, en die invloed hebben op het politieke landschap.

Om die veronderstelling te verifiëren en verder af te toetsen, werd een tweede casestudy uitgewerkt.

b) Casestudy 2: Pol Van Den Driessche beschuldigd van ongewenste intimiteiten (2012)

Op 17 april 2012 publiceerde het Vlaamse weekblad *Humo* het artikel ‘DSK in Vlaanderen’, waarin oud-journalist en N-VA-politicus Pol Van Den Driessche door enkele vrouwelijke ex-medewerkers werd beschuldigd van seksuele intimidatie en ongewenste intimiteiten. Aanvankelijk ontkende Van Den Driessche de aantijgingen hardnekkig, en hij klaagde *Humo* zelfs aan wegens laster. Desondanks bleven de beschuldigingen aan het adres van de Bruggeling zich opstapelen, waardoor hij één week later aankondigde dat hij zich zou terugtrekken als kandidaat-burgemeester bij de gemeenteraadsverkiezingen. Het betekende meteen ook het einde van zijn actieve politieke carrière.

Aan Vlaamse kant was het seksschandaal rond Van Den Driessche een heet hangijzer dat de actualiteit een hele tijd beheerste. Het item werd niet alleen gesmaakt door populaire weekbladen als *Story* en *Dag Allemaal*, maar het werd ook opgepikt door de televisiejournals en praatprogramma’s als *Terzake* en *Reyers Laat*. Ook de kranten gingen uitvoerig in op de misstappen van Van Den Driessche: in *De Standaard* werden er 13 artikels rond het schandaal geregistreerd, voor *Het Laatste Nieuws* waren dat er 17.

In Franstalig België was er daarentegen geen sprake van een schandaal, getuige het feit dat de kranten *Le Soir* en *La Dernière Heure* slechts drie artikels aan de zaak besteedden. Ook inhoudelijk werden opnieuw duidelijke verschillen vastgesteld tussen de taalgemeenschappen. In het artikel ‘Popol marqué à la culotte’ (*La Dernière Heure*, 22 april 2012; zie Bijlage 5) beperkte de journalist zich bijvoorbeeld tot een portret van Pol Van Den Driessche en een korte samenvatting van de commotie die in Vlaanderen was losgebarsten. Nergens nam hij een kritische houding aan tegenover de misstappen van de politicus. In vergelijking met de eerste casestudy zijn de rollen hier dus omgekeerd: terwijl de Vlaamse kranten de daden van Van Den Driessche afkeurden en zijn gedrag sterk bekritiseerden, beperkte men zich in Franstalig België tot een veeleer beknopt en beschrijvend verslag van de feiten.

Dat verschil in berichtgeving kan worden verklaard aan de hand van de argumenten die ook al in de eerste casestudy werden aangehaald. Net zoals Philippe Moureaux een onbekende figuur was voor de gemiddelde Vlaming, zo was Pol Van Den Driessche ook een onbekende voor de Franstaligen. Dat blijkt duidelijk uit de manier waarop Van Den Driessche werd opgevoerd in het eerder aangehaalde artikel ‘Popol marqué à la culotte’. Daarin werd hij expliciet voorgesteld als een – voor Wallonië – illustere onbekende:

“En Wallonie, c'est un illustre inconnu, un de ces hommes politiques passés dans les rangs de la N-VA depuis que celle-ci est montée en puissance, a gagné des élections, puis dû trouver des hommes pour occuper les postes obtenus et ceux encore brigués.” (‘Popol marqué à la culotte’, 2012, p. 10)

Die beschrijving getuigde bovendien van een zekere minachting ten aanzien van Van Den Driessche en zijn partij. Hij werd immers, zoals blijkt uit het bovenstaande citaat, opgevoerd als een onbekende die de rangen van de N-VA enkel en alleen had vervoegd om postjes op te vullen, na de forse groei van de Vlaams-nationalistische partij. Zijn rol en betekenis als politieke figuur werden op die manier sterk geminimaliseerd en tot op zekere hoogte zelfs geridiculiseerd.

De politieke relevantie van de onbekende Van Den Driessche werd met andere woorden niet hoog ingeschat in het zuiden. Bijgevolg besteedden de Franstalige media – zeker in vergelijking met hun Vlaamse tegenhangers – niet veel aandacht aan zijn misstappen, en namen ze een eerder afstandelijke toon aan ten aanzien van de gebeurtenissen. Die afstandelijkheid kwam bijvoorbeeld naar voren in het artikel ‘Pol Van Den Driessche, le DSK de la Flandre’ (*La Libre Belgique*, 18 april 2012; zie Bijlage 6). Het bericht opende immers met de zin “l’hebdomadaire flamand "Humo" a créé la sensation au nord du pays”, waardoor werd benadrukt dat de onthullingen enkel in het noorden van het land voor ophef hadden gezorgd.

Het schandaal rond de Vlaamse politicus Pol Van Den Driessche wist dus niet door te dringen in Franstalig België. Daarmee lijkt deze casestudy de hypothese te ondersteunen dat ‘context’ en ‘betrokkenheid’ inderdaad een belangrijke rol spelen bij de verspreiding van schandalen. Daaruit zou dan logischerwijs volgen dat de misstappen van een federale politicus – een politieke figuur die voor beide taalgemeenschappen relevant is – zowel in Vlaanderen als in Franstalig België tot een schandaal zouden leiden. Die hypothese werd getoetst in de derde casestudy.

c) Casestudy 3: de minnares van premier Yves Leterme (2011)

Op 15 juni 2011 stuurde Yves Leterme een vreemde tweet de wereld in: “Missch klopt het niet. Maar dat vertel je me zondagav? Werkte je bij Adecco?/Als ik teveel vraag, zeg maar. Wil je nt stalken”. Het was het zoveelste privébericht dat de toenmalige Belgische premier per ongeluk met al zijn volgers had gedeeld. Dergelijke blunders vormden de voedingsbodem voor heel wat geruchten. Kwatongen beweerden dat Leterme een geheime minnares zou hebben, maar die geruchten konden nooit hard worden gemaakt. Tot het populaire weekblad *Story* diezelfde maand een artikel publiceerde met daarin heel wat pikante sms’en die de premier naar zijn maîtresse zou hebben gestuurd. Volgens dat artikel zou Leterme niet alleen een relatie met de dame hebben gehad, maar hij zou haar ook aan een job op het departement Binnenlandse Zaken hebben geholpen. Het verhaal lokte heel wat uiteenlopende reacties uit. Vanuit politieke hoek vond men het schandalig dat journalisten zomaar iemands privéleven vrijgaven, anderen bekritiseerden dan weer het gedrag van Leterme, dat niet zou stroken met de waarden die zijn partij CD&V aanhangt. De onthullingen van *Story* lieten in ieder geval niemand onberoerd.

Volgens de hypothese die aan het einde van de tweede casestudy werd geformuleerd, zou het verhaal van de minnares van Yves Leterme zowel in het noorden als in het zuiden van het land een schandaal opleveren. Dat bleek echter niet het geval te zijn, aangezien de onthullingen enkel in Vlaanderen schandaalproporties hebben aangenomen. In de kranten *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws* werden respectievelijk zes en dertien artikels aan de zaak besteed. Ook in andere media kwam het schandaal uitgebreid aan bod. Zo werd de vermeende minnares van Leterme bijvoorbeeld uitgenodigd in de studio van *Vlaanderen Vandaag*, een actualiteitsmagazine dat dagelijks op de commerciële zender VT4 te zien was. Daar legde ze een korte getuigenis af en gaf ze toelichting bij het artikel dat door *Story* was gepubliceerd.

In Franstalig België was er daarentegen geen enkele sprake van een schandaal. Hoewel *Le Soir* zeven artikels aan de zaak besteedde – voor *La Dernière Heure* konden geen gegevens worden teruggevonden via Mediargus – werden de schandaalcriteria niet ingelost, aangezien het nieuws slechts gedurende twee opeenvolgende dagen de krant haalde (terwijl dat er drie zouden moeten zijn om als schandaal geregistreerd te worden). Bovendien werd er vrij weinig aandacht besteed aan de eigenlijke misstappen die Leterme zou hebben begaan. Het gros van de artikels bestond namelijk uit directe kritiek ten aanzien van de journalistiek en de steeds verder vervagende grenzen tussen het

publieke en het privéleven van politici. Volgens de Franstaligen zou *Story* dan ook te ver zijn gegaan door de sms-berichten van Leterme te publiceren: “Story a clairement franchi une ligne rouge, le respect de la vie privée des élus” (‘SMS coquins? Leterme « indigné »’, *Le Soir*, 22 juni 2011; zie Bijlage 7). Het probleem lag voor de Franstalige media niet zozeer in het liefdesleven van de premier, maar wel in de manier waarop de Vlaamse pers daarmee was omgegaan. De inbreuk op het privéleven van de premier leek als het ware het echte schandaal te zijn voor hen.

Opgemerkt zij dat de onthullingen in *Story* ook voor de Vlaamse kranten een aanzet vormden om na te denken over hun journalistieke rol. Op dat vlak werden echter wel verschillen vastgesteld tussen de onderzochte kranten. In het artikel ‘Roddels en nieuws in de Wetstraat’ (22 juni 2011; zie Bijlage 8) benadrukte *De Standaard*, net zoals haar Franstalige tegenhanger *Le Soir*, dat het *Story*-artikel de journalistieke grenzen had verlegd:

“Bij ons is de pers doorgaans bijzonder terughoudend met roddels uit het privéleven, tenzij die het politiek handelen beïnvloeden. En voor de rest: geen zaken mee. Wat dat betreft, zijn politici gisteren wakker geworden in een ander land.” (‘Roddels en nieuws in de Wetstraat’, 2011, p. 6)

De krant nam een kritische houding aan tegenover die nieuwe vorm van journalistiek. Dat bleek uit het feit dat ze slechts beperkte aandacht aan het verhaal besteedde en de relevantie van de onthullingen in twijfel trok:

“De Standaard, dat hebt u gezien, trok er woensdag pagina zes voor uit, en gisteren een derde van pagina acht. Geen vermelding op de voorpagina. De focus lag op het rammelende bewijs voor de 'relevante' aantijgingen tegen Leterme.” (‘Roddels en nieuws in de Wetstraat’, p. 6)

Daartegenover stond *Het Laatste Nieuws*, dat opvallend meer artikels aan het schandaal wijdde. Hoewel ook deze krant erkende dat het privéleven van politici steeds vaker publiek gemaakt werd, stond zij een pak minder kritisch tegenover die verandering. Terwijl velen in die evolutie een vorm van moreel verval zagen, was journaliste Hilde Sabbe net van mening dat het om een eerder positieve evolutie ging (‘Ultieme democratisering’, 24 juni 2011; zie Bijlage 9). Wanneer het privéleven van een politieke figuur om relevante redenen publiek wordt gemaakt, zorgt dat er immers voor dat mensen het ‘volledige plaatje’ leren kennen, zo stelde Sabbe. Kennis over het politieke reilen en zeilen blijft op die manier niet langer beperkt tot een select groepje ingewijden, en de bevolking blijft niet langer achter in onwetendheid. In dat opzicht bestempelde Sabbe de onthullingen rond Leterme als een vorm van ultieme democratisering. Ze noemde de houding van *Story* dan ook moediger dan de voorzichtigheid waarmee de kwaliteitspers vaak te werk gaat:

“Ik vind niet dat we daar moeten naar terug verlangen, naar de tijd dat alleen een groepje ingewijden het complete plaatje kende, en de burger in onwetendheid verbleef. In die zin vind ik de publicatie van de sms'jes een vorm van ultieme democratisering. *Story* zegt hiermee tegen de burger: dit zijn de feiten, dit is het volledige beeld, oordeel zelf. Uiteindelijk is een dergelijke houding moediger, eerlijker en – toegegeven, beter voor de verkoop – dan de terughoudendheid van de zogenaamde kwaliteitspers.” (Sabbe, 2011, p. 12)

Afgezien van die verschillende opvattingen lijkt deze casestudy aan te tonen dat ‘context’ en ‘betrokkenheid’ een minder grote rol spelen bij de verspreiding van schandalen dan aanvankelijk werd aangenomen. De zaak-Leterme legt immers opvallende verschillen bloot tussen Vlaanderen en Franstalig België wat betreft het voorkomen van politieke schandalen in de media. Verwacht werd namelijk dat de onthullingen rond de minnares van Leterme zowel in het noorden als in het zuiden van het land tot een schandaal hadden geleid, maar dat bleek niet het geval te zijn. Enkel in Vlaanderen groeide het verhaal uit tot een schandaal, ook al waren de journalisten het niet altijd eens over de relevantie van dergelijk nieuws.

Een verklaring voor dat verschil in schandaalberichtgeving zou kunnen liggen in het feit dat de Vlaamse pers over het algemeen meer *scandal prone* of vatbaar voor schandaalnieuws is dan hun collega's in het zuiden. Die gedachte wordt ondersteund door het feit dat er in Franstalig België slechts één schandaal werd geregistreerd in de periode 2010-2012, terwijl dat er voor Vlaanderen maar liefst elf waren in hetzelfde tijdsbestek. De Franstalige pers blijkt zich bovendien van dat verschil bewust te zijn. Een journalist van *Le Soir* schreef bijvoorbeeld dat Vlaanderen, enerzijds, en Wallonië en Brussel, anderzijds, twee heel verschillende landen zijn, ook op het gebied van hun mediasystemen ('D'un côté la Flandre', 23 juni 2011; zie Bijlage 10). Het persoonlijke aspect zou een veel belangrijkere rol spelen in de Vlaamse pers dan in het zuiden, waar de media eerder het traditionele journalistieke model zouden aanhangen. Franstalige journalisten zouden immers meer belang hechten aan de opiniërende functie van de pers: het 'vermogen' om via een kritische verslaggeving invloed uit te oefenen op de publieke opinie en een stempel te drukken op het nieuws (Witte, 2002, p. 158). De journalist in kwestie kwam bijgevolg tot de volgende conclusie:

"D'un côté la Flandre, de l'autre, Bruxelles et la Wallonie. Deux pays distincts, y compris sur le plan médiatique. L'élément personnel occupe une place beaucoup plus importante dans la presse flamande que dans les médias francophones. Au sud, un journalisme nettement plus « traditionnel », généralement attaché au modèle de la presse d'opinion d'autrefois, même si celui du groupe Sudpresse et de La Dernière Heure tire une certaine inspiration de l'exemple flamand." ('D'un côté la Flandre', 2011, p. 16)

De Vlaamse media zouden in hun verslaggeving dus meer aandacht schenken aan persoonlijke elementen. Bijgevolg zouden ze ook sneller schandalen oppikken, vermits dergelijke gebeurtenissen – zoals ook uit dit onderzoek is gebleken – in de meeste gevallen rond het privéleven van bekende (politieke) figuren draaien. In dat opzicht leunen de Vlaamse media nauw aan bij de Angelsaksische journalistieke cultuur, die eveneens sterk op persoonlijke verhalen gericht is: "La presse people monte en puissance, la presse flamande a toujours été plus proche des pratiques anglo-saxonnes" ('Ces SMS, pour Yves Leterme, c'est comme la Porsche pour DSK', *Le Soir*, 22 juni 2013; zie Bijlage 11).

Met die vaststellingen in het achterhoofd, kan de laatste onderzoeksvraag – met name wat politieke schandalen vertellen over de communautaire verhoudingen in België (OV2) – beantwoord worden. De casestudies hebben immers aangetoond dat België onderdak biedt aan twee verschillende mediaculturen. In het noorden van het land wordt de pers gestuurd door een focus op persoonlijke berichtgeving. Men deinst er minder voor terug om het privéleven van publieke figuren op de voorgrond te plaatsen. Bijgevolg worden politieke schandalen vaak opgepikt door de Vlaamse media. In het zuiden stelt men zich echter terughoudender en discreter op ten opzichte van schandaalnieuws. De Franstalige media lijken het publieke- en het privéleven van politici mogelijk gescheiden te willen houden. Het lijkt erop dat zij zich op de politieke acties van dergelijke figuren richten, met de bedoeling om die acties kritisch te evalueren. De redenering is schijnbaar dat datgene waar politieke figuren zich in hun privéleven mee bezighouden privé hoort te blijven, en niet uitgesmeerd hoeft te worden in de media.

Discussie

Kadering van de resultaten

Het centrale doel van dit onderzoek was om na te gaan of de Vlaamse media in de loop der jaren meer aandacht aan politieke schandalen besteedden. Daarbij ging de aandacht in het bijzonder uit naar kranten, vermits zij beschouwd kunnen worden als traditionele gatekeepers en dus een belangrijke rol spelen bij de selectie en de verspreiding van nieuws. Twee verschillende kranten – aan de ene kant de kwaliteitskrant *De Standaard*, aan de andere kant de populaire krant *Het Laatste Nieuws* – werden onderzocht over een periode van tien jaar, van 2002 tot 2012. Aan de hand van een reeks vooraf opgestelde criteria werden 28 schandaalitems geregistreerd, met daarbij 623 krantenartikels. Dat corpus werd aan een kwantitatieve analyse onderworpen. Daarnaast werden twee Franstalige kranten – met name *Le Soir* en *La Dernière Heure* – op kwalitatieve wijze in het onderzoek betrokken, in de vorm van casestudies. Op die manier wilde dit onderzoek communautaire verschillen wat betreft het voorkomen van politieke schandalen blootleggen.

De kwantitatieve analyse van het schandaalcorpus leverde aanwijzingen op dat politieke schandalen steeds vaker worden opgepikt door de Vlaamse kranten, althans binnen het bestudeerde tijdsbestek. Met name vanaf 2008 werd een trendbreuk geconstateerd: vóór 2008 werden er jaarlijks één tot twee schandalen geregistreerd, na 2008 was dat aantal verdubbeld.

Die kleine maar markante trendbreuk kan begrepen worden aan de hand van het concept ‘mediahype’, dat een steeds grotere impact heeft op de nieuwsberichtgeving. De Nederlandse onderzoeker Vasterman (2004) definieert die term als een mediabrede en snel piekende nieuwsgolf die voortkomt uit een *key event* of sleutelgebeurtenis. Die gebeurtenis stuurt de journalistieke productie: de media laten hun eigen nieuwsagenda varen en pikken het event en alle gebeurtenissen die op de een of andere manier met het nieuwsthema te maken hebben op. Dat impliceert dat de nieuwsselectiecriteria wijzigen, vermits gelijkaardige gebeurtenissen die gelinkt zijn aan het key event sneller de nieuwsdrempel halen. Dat procedé geldt ook voor politieke schandalen: van zodra een schandaal de nieuwsdrempel heeft gehaald, willen de media niet voor mekaar onderdoen en schuiven ze de eigen agenda aan de kant om het schandaalnieuws in al zijn aspecten te brengen.

Vasterman benadrukt dat de commercialisering van de mediasector in dat verband een belangrijke rol heeft gespeeld. Hoewel die commercialisering tot meer concurrentie tussen mediaspelers – en dus tot meer diversiteit – moest leiden, toont de realiteit aan dat redacties elkaar blindelings volgen wanneer een bepaalde (schandaal)gebeurtenis de nieuwsdrempel haalt. Met andere woorden: wanneer een schandaalitem door één krant wordt opgepikt, lijken andere kranten zich in zekere zin ‘verplicht’ te voelen om ook op de kar te springen en aandacht aan de gebeurtenissen te besteden.

“De toenemende journalistieke en commerciële concurrentie lijkt echter niet tot meer diversiteit te leiden, maar juist tot meer eenvormigheid, omdat geen enkele redactie kan achterblijven zodra een onderwerp een bepaalde nieuwsdrempel heeft gehaald.” (Vasterman, 2004, p. 257)

Wat de verschillende schandaaltypes betreft, gaf de analyse aan dat het gros van de onderzochte politieke schandalen van financiële aard waren (12 cases). In vijf gevallen ging het om machtschandalen. De zogenaamde praatschandalen bleken daarentegen een eerder recent fenomeen te zijn: sinds 2009 werden er maar liefst zeven geregistreerd, terwijl er daarvoor slechts één werd waargenomen.

Die opvallende vaststelling valt niet toevallig samen met de opkomst van sociale media, zoals Facebook en Twitter, die in 2009 een explosieve groei kenden in België. Volgens de Belgian Social Media Monitor (<http://bvlg.blogspot.be>), een website die een maandelijks overzicht biedt omtrent de

omvang van het sociale mediagebeuren in België, hadden meer dan 265.000 Belgen begin 2008 een Facebook-account; mid-2009 was dat aantal opgelopen tot 2.300.000 accounts. Ook Twitter kende een forse groei: in 2008 waren er volgens de Social Media Monitor 5400 Belgische Twitter-accounts, in 2009 waren dat er meer dan 36.000. Het spreekt voor zich dat het aantal sindsdien verder is toegenomen, en dat steeds meer mensen hun weg naar dergelijke platformen hebben gevonden. De politici volgen die trend, en gebruiken de sociale media om op snelle en directe wijze met hun electoraat (of in sociale mediatermen: volgers) te communiceren. Maar die vluchtigheid houdt ook gevaren in, vermits elke misstap makkelijk verspreid kan worden via diezelfde sociale media. Hoe meer een bepaalde gebeurtenis gedeeld wordt, hoe groter de nieuwsaarde ervan. In dat opzicht spelen de sociale media een belangrijke rol in het gatekeepingproces:

“By 2010, social media became key components of the information environment in which gatekeepers decided what’s worth reporting. Through calling friends’ attention to scandal reports via Twitter, Facebook and the like, citizens could spread interest and heighten pressure from audiences for mainstream media to keep digging into a nascent scandal.” (Entman, 2012, p. 89-90)

Dat verklaart bijvoorbeeld waarom de omstrede Facebook-uithaal van Vlaams Belanger Bart Debie naar zijn ex-partijgenote Marie-Rose Morel al gauw tot een schandaal uitgroeide. Toen in 2010 bekend raakte dat de politica ongeneeslijk ziek was, plaatste Debie het bericht “Leg de champagne al maar koud!” op de sociale netwerksite. Dat lokte heel wat verontwaardiging uit bij andere gebruikers, die het bericht via hun netwerk gingen verspreiden. Daardoor nam de nieuwsaarde van Debies misstap toe, en gingen ook de kranten aandacht besteden aan het grove bericht. Onder druk van die aandacht werd Debie door toenmalig partijvoorzitter Bruno Valkeniers uit het Vlaams Belang gezet. Deze case toont aan dat sociale media zowel een zegen als een vloek kunnen zijn voor politici, en dat zij als publieke figuren op een uiterst voorzichtige en doordachte manier met sociale media moeten omspringen.

Opgemerkt zij dat het vierde schandaaltype, de seksschandalen, eveneens een recent gegeven bleken te zijn. Sinds 2011 werden immers drie items met betrekking tot seksuele misstappen geregistreerd, terwijl er daarvoor geen enkel werd waargenomen. Vermits seksschandalen het meest intieme schandaaltype vormen – de geregistreerde schandalen draaiden namelijk om de buitenechtelijke relaties van Yves Leterme en Steve Stevaert, en de ongewenste intimiteiten van Pol Van Den Driessche tegenover oud-collega’s – kan dat een mogelijke aanwijzing zijn dat Vlaamse kranten zich meer richten op het privéleven van politici.

Die gedachte wordt ondersteund door de analyse van de aard van de schandaaldaden. Daaruit bleek namelijk dat de meerderheid van de schandalen voortkwamen uit persoonlijke daden; slechts twee schandaalitems draaiden rond politieke misstappen. Het aantal puur persoonlijke schandalen nam bovendien toe in de loop der jaren: sinds 2008 werden er acht items met betrekking tot persoonlijke daden in een privérol geobserveerd, daarvoor waren dat er slechts drie. Die resultaten lijken er dus inderdaad op te wijzen dat de Vlaamse kranten steeds meer oog hebben voor het privéleven van politieke figuren.

Verder bleek uit het onderzoek dat zowel regerings- als niet-regeringsleden even vaak verwickeld raakten in politieke schandalen. Dat doet vermoeden dat er geen direct verband bestaat tussen politieke rol en vatbaarheid voor schandalen. Dat lijkt trouwens ook te gelden voor de variabelen ‘daad’ en ‘politieke rol’. Verwacht werd dat regeringsleden vaker betrokken zouden raken bij schandalen rond politieke misstappen, terwijl niet-regeringsleden eerder persoonlijke misstappen zouden plegen. Die hypothese ging echter niet op, aangezien persoonlijke schandalen – zoals hierboven reeds werd aangehaald – over het algemeen dominant waren binnen het geanalyseerde corpus. Het onderzoek lijkt er bijgevolg op te wijzen dat politici voornamelijk verwickeld raken in persoonlijke schandalen, los van het politieke statuut dat ze bekleden.

Daarnaast geeft de analyse van het schandaalcorpus aan dat het vooral mannen zijn die bij politieke schandalen betrokken raken. Er werden immers 17 items rond mannen geregistreerd, terwijl 11 items betrekking hadden op vrouwen. Die observatie weerspiegelt de eerdere bevindingen van Allern, Kantola, Pollack en Blach-Ørsten (2012), die over een periode van 30 jaar onderzoek deden naar de evolutie van politieke schandalen in Scandinavië. Ook zij kwamen tot de conclusie dat de meeste politieke schandalen rond mannen draaiden. Die vaststelling kan verklaard worden door het gegeven dat de politiek (nog steeds) een overwegend masculiene wereld is. Dat wordt bevestigd door een rapport van het Belgische Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (Fiers, Servranckx, Pilet, Hondeghem, Delwit, Maddens, & Gerard, 2006). Volgens die studie waren 52 van de 150 federale parlementsleden in 2005 vrouwen, goed voor 34,7% van de totaalsamenstelling. Op Vlaams niveau lag dat percentage nog iets lager: het aantal vrouwen in het Vlaamse parlement bedroeg namelijk 31,5%. In dat opzicht is er dus sprake van communicerende vaten: aangezien er aanzienlijk meer mannen dan vrouwen politiek actief zijn, raken mannelijke politici logischerwijs vaker betrokken bij schandalen.

Allern en zijn collega's merkten doorheen de tijd wel een duidelijke toename op van het aantal vrouwen dat in politieke schandalen verwickeld raakt. Die toename is volgens hen te wijten aan het feit dat vrouwen zich in de loop der jaren steeds meer hebben geëngageerd in de politiek: "The relatively high percentage of female politicians in Nordic countries has naturally led to an increase in the number of women in political scandals" (Allern et al., p. 48). Of een soortgelijke evolutie ook voor Vlaanderen opgaat, kon echter niet worden aangetoond door deze studie, vermits het bestudeerde tijdsbestek daarvoor te beperkt was.

Dit onderzoek leverde wel meer inzicht op in de invloed van verkiezingen op (het voorkomen van) politieke schandalen. Aanvankelijk werd aangenomen dat dergelijke schandalen vaker zouden voorkomen in tijden van verkiezingen. Die veronderstelling moest echter worden bijgesteld. Slechts één schandaal bleek voor te komen in verkiezingstijd, dus binnen een periode van vier maanden vóór de verkiezingen. Dat is een opmerkelijke vaststelling, aangezien de woeligheid van naderende verkiezingen niet noodzakelijk tot meer politieke schandalen bleek te leiden. Wanneer er daarentegen werd gekeken naar de ruimere variabele 'verkiezingsjaar', dan bleek het merendeel van de schandalen (17 cases) inderdaad plaats te vinden in jaren waarin verkiezingen werden georganiseerd. In die zin lijkt het onderzoek aan te wijzen dat politieke schandalen vaker zouden voorkomen in verkiezingsjaren.

Daar moet echter een kritische kanttekening bij geplaatst worden: is het effectief zo dat verkiezingen ervoor zorgen dat er meer politieke schandalen opduiken, of zijn de gerapporteerde resultaten louter het gevolg van toeval? Het feit dat kranten in verkiezingsjaren niet meer artikels en woorden aan schandalen besteedden, doet in ieder geval vermoeden dat de invloed van verkiezingen gerelativeerd moet worden binnen het kader van de voorliggende studie.

Wat het krantencorpus zelf betreft, bleken zowel *De Standaard* als *Het Laatste Nieuws* kwantitatief gezien even veel aandacht te besteden aan politieke schandalen. Doorheen de bestudeerde periode werd echter wel een licht negatief maar niet significant verband waargenomen tussen de variabelen 'jaar' en 'gemiddeld aantal artikels', wat lijkt aan te wijzen dat kranten in der loop der jaren minder artikels rond politieke schandalen publiceerden. Dat bleek althans op te gaan voor *De Standaard*; het aantal schandaalartikels in *Het Laatste Nieuws* leek daarentegen stabiel te blijven.

Ook op het vlak van de plaatsing van de schandaalartikels werden verschillen waargenomen tussen de bestudeerde kranten. Ondanks het feit dat het overgrote deel van de krantenartikels niet op de voorpagina gepubliceerd werden, wees het onderzoek uit dat *Het Laatste Nieuws* toch dubbel zo veel schandaalgerelateerde artikels op de voorpagina plaatste dan *De Standaard* (respectievelijk 14,9% tegenover 6,7%). Die vaststelling kan worden beschouwd als een indicatie dat *Het Laatste Nieuws* over het algemeen vaker schandaalnieuws op de voorpagina plaatst dan *De Standaard*.

Bovendien bleek *Het Laatste Nieuws* meer artikels zonder visuele ondersteuning – zoals foto's of cartoons – te publiceren dan *De Standaard*. In *De Standaard* verschenen dan weer meer artikels met één visualisatie. Die bevindingen moeten echter met de nodige voorzichtigheid benaderd worden, vermits de analyse omwille van praktische redenen slechts op een periode van drie jaar kon worden gebaseerd. Desalniettemin gaat het om een opmerkelijke vaststelling. Gezien de aard van de onderzochte kranten, zou het namelijk logisch zijn mocht een populaire krant als *Het Laatste Nieuws* meer visuele ondersteuning bij schandaalnieuws plaatsen, terwijl een kwaliteitskrant als *De Standaard* zich voornamelijk op de pure feiten zou richten en dus minder visualisaties zou gebruiken. Die logica leek niet 'gerespecteerd' te worden binnen het onderzochte krantencorpus.

Een verklaring daarvoor zou kunnen worden gezocht in het gegeven dat *De Standaard* significant meer woorden aan politieke schandalen bleek te wijden dan *Het Laatste Nieuws* (gemiddeld 518 woorden voor *DS* en 366 woorden voor *HLN*). Dat wijst erop dat de schandaalartikels in *Het Laatste Nieuws* beknopter zijn dan die in *De Standaard*, in die zin dat het vaak gaat om kleinere artikels die kort aangehaald worden tussen andere nieuwsberichten, en waarbij er dus minder plaats is voor visueel materiaal. *De Standaard* lijkt daarentegen uitgebreider over politieke schandalen te berichten. Visualisaties zouden in dat verband gebruikt worden om het eigenlijke artikel te ondersteunen en de onderliggende berichtgeving verder uit te diepen.

Het laatste deel van het corpusonderzoek bestond uit een kwalitatieve analyse van politieke schandalen in Franstalig België. De drie uitgewerkte casestudies leverden aanwijzingen op dat de Vlaamse kranten vatbaarder zouden zijn voor schandaalnieuws dan hun Franstalige tegenhangers, en dat zij politieke schandalen bijgevolg sneller zouden oppikken. In de periode 2010-2012 werden immers elf schandalen voor Vlaanderen geregistreerd, terwijl dat er slechts één was voor Franstalig België. Dat lijkt te impliceren dat de Vlaamse kranten in hun berichtgeving meer aandacht schenken aan het persoonlijke aspect; ze deinzen er niet voor terug om het privéleven van politieke figuren in de openbaarheid te brengen. In dat opzicht zouden de Vlaamse kranten aanleunen bij de Angelsaksische journalistieke cultuur, die sterk gericht is op het brengen van persoonlijke verhalen. De Franstalige kranten zouden daarentegen eerder het Franse model volgen, dat een pak terughoudender is wat het privéleven van politici betreft (Allern & Pollack, 2012).

Reflecties bij het onderzoek

De twee centrale onderzoeksvragen van deze studie kunnen op basis van de gerapporteerde resultaten beantwoord worden, zij het met de inachtneming van de nodige kanttekeningen en beperkingen. Ten eerste lijkt het onderzoek uit te wijzen dat Vlaamse kranten in de loop der jaren meer politieke schandalen oppikken. Ten tweede doet de corpusanalyse vermoeden dat de Vlaamse kranten meer *scandal prone* zijn dan de kranten in Franstalig België, en dat de krantenredacties in het noorden meer oog hebben voor het privéleven van politici dan hun collega's in het zuiden. In dat opzicht lijkt het onderzoek erop te wijzen dat er in België niet alleen sprake is van twee grote taalgemeenschappen, maar ook van twee mediasystemen die op verschillende wijze functioneren.

Die conclusies dienen echter met de nodige voorzichtigheid geformuleerd te worden. Het voorliggende onderzoek wil en kan geen vergaande algemene uitspraken doen. Daarvoor was het bestudeerde tijdsbestek te beperkt. Het onderzoek geeft hoogstens indicaties over bepaalde verschuivingen en trends. Daarom zouden politieke schandalen, in navolging van het eerdere onderzoek van Allern, Kantola, Pollack en Blach-Ørsten (2012), over een langere periode onderzocht moeten worden. Op die manier zouden de resultaten van deze studie verder nagetrokken en geverifieerd kunnen worden.

Een andere, schijnbare zwakte van dit onderzoek zit in het feit dat de resultaten van de analyse – voornamelijk met betrekking tot het krantenartikelcorpus – vaak niet significant bleken te zijn. Het spreekt voor zich dat een gebrek aan significantie de relevantie van de onderzoeksresultaten op de helling zet. In dat verband dient echter opgemerkt te worden dat dit onderzoek gebaseerd is op populatiegegevens, hoe klein die populatie ook was. Dat betekent dat alles werd meegenomen in de analyse, en dat alle waargenomen verschillen in principe ook werkelijke verschillen zijn, die niet toe te schrijven zijn aan toeval door steekproeftrekking. Met andere woorden: alle uitspraken die in dit onderzoek gedaan werden, zijn tot op zekere hoogte geldig voor de bestudeerde periode, weliswaar beperkt tot de twee bestudeerde kranten. Als er al er ergens toevalligheden of fouten in het onderzoek geslopen zijn, dan zijn die te wijten aan fouten in de codering, en niet aan steekproeftrekkingen. In dat opzicht zijn de gepresenteerde resultaten wel degelijk wetenschappelijk relevant, ondanks het ontbreken van significantie.

Verder bleek het coderen van de schandaalitems in bepaalde gevallen problematisch te zijn. Neem bijvoorbeeld het schandaal rond de minnares van Leterme. In dit onderzoek werd dat item ondergebracht in de categorie van de seksschandalen, omdat het in essentie om het relatie- en seksleven van een politicus gaat. Maar an sich zou de case ook gecategoriseerd kunnen worden als een praatschandaal, aangezien het voortkwam uit een privétweet die Leterme per ongeluk op zijn publieke Twitter-profiel had geplaatst. Dat toont aan dat het coderen van het schandaalcorpus tot op zekere hoogte subjectief is, en dat verschillende codeurs mogelijk ook verschillende keuzes zouden maken bij het categoriseren van de schandaal- en krantenitems. In dat opzicht zou het aangewezen zijn om twee (of meer) codeurs aan te wijzen, om zo de juistheid van de codering te verzekeren en de geldigheid van de onderzoeksresultaten te verhogen.

Een andere zwakte plek van dit onderzoek is dat de analyse van de schandaalsituatie in Franstalig België slechts op een beperkte verzameling gegevens is gebaseerd. Dat lag niet zozeer aan de studie zelf, maar wel aan het feit dat de digitale archieven van Mediargus relatief weinig informatie bleken te bevatten over Franstalige kranten. Bijgevolg moeten de uitkomsten van de gepresenteerde casestudies gerelativeerd worden. Hoewel zij wel aanwijzingen leveren over mogelijke verschillen tussen het Vlaamse en het Franstalige mediasysteem, mogen die uitkomsten niet beschouwd worden als harde feiten. Enige voorzichtigheid bij de interpretatie ervan is dus zeker op zijn plaats.

Ondanks die punten van kritiek vormt deze studie een belangrijke aanzet om tot meer inzicht te komen in politieke schandalen en mediaberichtgeving in Vlaanderen en, bij uitbreiding, België. Er is tot op heden immers opvallend weinig wetenschappelijk onderzoek gevoerd naar het voorkomen van dergelijke schandalen in de Belgische media. Dit onderzoek wilde daar verandering in brengen door de eerdere studie van Allern, Kantola, Pollack en Blach-Ørsten (2012) naar een Belgische context te vertalen. Daarbij werden ook nieuwe onderzoekspistes geïntroduceerd – zo werden naast de eigenlijke schandaalitems ook krantenartikels geanalyseerd – en werd de specificiteit van de Belgische situatie in rekening gebracht door zowel Vlaanderen als Franstalig België in het onderzoek te betrekken. Op die manier werd de onderzoeksmethode die Allern en zijn collega's hanteerden verder verfijnd en uitgebreid, waardoor politieke schandalen nog nauwkeuriger bestudeerd konden worden.

Voorts lagen de onderzoeksresultaten in de lijn van de bevindingen van die Scandinavische studie. Zo wees ook deze corpusanalyse op een toename van het aantal persoonlijke, politieke schandalen. In dat opzicht ondersteunt deze studie de conclusies die Allern et al. eerder al trokken, althans voor Vlaanderen. Dat kan erop wijzen dat politieke schandalen niet alleen in Scandinavië en in Vlaanderen in opmars zijn, maar dat het mogelijk om een bredere trend gaat die ook in andere landen waarneembaar is. Deze studie levert dus niet alleen aanwijzingen op over de Vlaamse schandaalsituatie, maar vormt ook een aanzet om op internationaal niveau meer onderzoek naar politieke schandalen te voeren.

Ten slotte is deze studie relevant in het kader van het onderzoek naar tabloidisering van de Belgische media. De Bens en Raeymaeckers (2010) merkten in dat verband op dat er over het algemeen sprake is van een afname van hard nieuws (bijvoorbeeld politiek of economisch getint nieuws) en een toename

van zacht nieuws (bijvoorbeeld human interestverhalen en sensationele nieuwsfeiten). Voorliggend onderzoek ondersteunt die gedachte, aangezien politieke schandalen – die tot de categorie zacht nieuws gerekend kunnen worden – door de jaren heen vaker bleken voor te komen in Vlaanderen. Dat zou dan weer impliceren dat populaire- en kwaliteitskranten naar elkaar toegroeien, vermits beide in de richting van tabloidisering zouden gaan. De onderzoeksresultaten gaven echter aan dat *De Standaard* in de loop der jaren net minder artikels rond politieke schandalen publiceerde. Dat wil niet zeggen dat de idee van tabloidisering niet van toepassing zou zijn, integendeel. Beide kranten lijken inderdaad meer en meer plaats te maken voor zacht nieuws. Desondanks lijken de verschillen tussen de kwaliteitskrant *De Standaard* enerzijds en de populaire krant *Het Laatste Nieuws* anderzijds tot op zekere hoogte intact te blijven. Met andere woorden: populaire kranten lijken iets verder te staan in dat proces van tabloidisering dan kwaliteitskranten.

Pistes voor vervolgonderzoek

Voorliggende studie levert belangrijke inzichten op in de manier waarop de Vlaamse media in de periode 2002-2012 met politieke schandalen zijn omgegaan. Toch blijft dit onderzoek op een aantal vlakken beperkt. Het is aan eventuele vervolgonderzoeken om die blinde vlekken op te vullen. Zo kunnen de resultaten van deze studie verder geverifieerd worden, met de bedoeling om de relatie tussen politieke schandalen en mediaberichtgeving nog beter in kaart te brengen. Concreet zijn er vier pistes waar toekomstig onderzoek rekening mee dient te houden.

Ten eerste moet de periode waarin politieke schandalen verzameld en geanalyseerd worden, uitgebreid worden. Dit onderzoek was namelijk opgebouwd rond een periode van tien jaar, voldoende om trends vast te stellen, maar te beperkt om van algemene evoluties te kunnen spreken. In navolging van het onderzoek van Allern, Kantola, Pollack en Blach-Ørsten (2012), zou het tijdsbestek daarom van tien naar twintig of dertig jaar gebracht kunnen worden. Een langere onderzoeksperiode zou het niet alleen mogelijk maken om de gerapporteerde resultaten in een breder perspectief te plaatsen, maar het zou ongetwijfeld ook nieuwe tendensen blootleggen.

Ten tweede moeten niet alleen print media maar ook audiovisuele media in het onderzoek betrokken worden. In deze studie werd het schandaalcorpus enkel samengesteld op basis van krantenmateriaal. Het lijkt echter niet onwaarschijnlijk dat nieuwsuitzendingen bepaalde gebeurtenissen naar voren schuiven die minder gewicht krijgen in de kranten en vice versa. In dat verband zouden vervolgonderzoeken zich bijvoorbeeld ook kunnen richten op televisiejournals. Daarbij zou dan nagegaan kunnen worden of er verschillen bestaan op het vlak van schandaalberichtgeving tussen de verschillende media, maar ook tussen de openbare omroep VRT en de commerciële zender VTM. Op die manier zou het mogelijk worden om het mediasysteem in zijn totaliteit te bestuderen.

Ten derde zou Franstalig België verder betrokken kunnen worden in toekomstig onderzoek, vermits deze studie daar, omwille van praktische redenen, slechts in beperkte mate in slaagde. Dat kan concreet door meer krantenmateriaal voor Franstalig België te verzamelen, en dat over een significant tijdsbestek. Daarnaast zouden ook andere media, zoals Franstalige televisiejournals, onder de loep genomen kunnen worden. Zo kan de schandaalsituatie in Vlaanderen en in Franstalig België op analoge wijze worden onderzocht, waardoor het mogelijk wordt om beide mediasystemen beter te situeren.

Ten slotte zou het krantencorpus niet alleen kwantitatief, maar ook kwalitatief bestudeerd kunnen worden, vergelijkbaar met de casestudies die in dit onderzoek gepresenteerd werden. Een inhoudsanalyse van krantenartikels kan namelijk elementen blootleggen die moeilijk achterhaald kunnen worden door een louter cijfermatige analyse. Een dergelijke studie zou een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het onderzoek naar de effecten van tabloidisering, bijvoorbeeld door de woordenschat in krantenartikels te analyseren.

De voorgestelde onderzoekspistes kunnen bijdragen tot een breder begrip over politieke schandalen in België. Deze studie heeft daartoe de eerste stap willen zetten, ook al leidde dat tegelijkertijd tot een aantal nieuwe vraagstukken, die hier niet meteen beantwoord konden worden. Daarmee toont dit onderzoek de noodzaak aan om politieke schandalen, als complexe maar prominent aanwezige mediafenomenen, op wetenschappelijke wijze te bestuderen. Deze studie hoopt in dat opzicht het begin te zijn van verder wetenschappelijke onderzoek naar (Belgische) politieke schandalen.

Conclusie

“Karel De Gucht in aanvaring met fiscus”; “[Yves] Leterme ontkent dat hij seks had met die vrouw”; “[Ingrid] Lieten blundert weer met e-mail”; “[Steve] Stevaert gehanteerd met intiem filmpje”. Zulke opvallende koppen zijn geen unicum in de berichtgeving van Vlaamse kranten. De krantenredacties richten zich niet meer uitsluitend op politici als politieke figuren en plaatsen zonder veel schroom ook hun persoonlijke leven in de schijnwerpers. Wat zich in de politieke coulissen afspeelt, wordt niet langer afgeschermd van het grote publiek. Het privéleven van politici en andere bekende figuren staat regelmatig ter discussie te midden van het publieke forum.

Dergelijke schandaalnieuwseven trekken de aandacht van lezers, vermits ze expliciet inspelen op het sensatiegevoel. Het spreekt voor zich dat een grotere aandacht van het publiek een positieve invloed heeft op de verkoopcijfers van kranten, tijdschriften en magazines. Ophefmakende verhalen wekken immers nieuwsgierigheid op, zeker wanneer er publieke machtshebbers bij betrokken zijn. Kranten zijn zich daarvan bewust, en ze hebben er bijgevolg geen problemen mee om politieke schandalen uitgebreid te coveren.

De commercialisering van het mediabestel heeft in dat verband een belangrijke rol gespeeld. Daardoor zijn de media geleidelijk aan gaan functioneren volgens één van de hoofdprincipes van het economische marktdenken, meer bepaald de idee van vraag en aanbod (Van Cuilenburg, 1999). Dat houdt in dat kranten proberen tegemoet te komen aan de mediacontent waar lezers – als consumenten – naar vragen. Met andere woorden: kranten lijken niet zozeer meer te vertellen wat mensen *moeten* weten, maar wat ze *willen* weten. Ze schuiven hun eigen nieuwsagenda (deels) aan de kant om net die onderwerpen te brengen die het publiek aanspreken.

In dat verband heeft deze studie aanwijzingen geleverd dat ook Vlaamse kranten door de jaren heen steeds vaker over politieke schandalen berichten. Dat lijkt op te gaan voor alle kranten, zowel voor kwaliteitspublicaties als voor populaire kranten. In Franstalig België staat men bijzonder terughoudend tegenover die evolutie. Daar omschrijft men dat proces op pejoratieve wijze, als “la pipolisation des hommes politiques en Flandre” (‘Le politique flamand, ce bouffon des médias’, *Le Soir*, 24 juni 2011; zie Bijlage 12). De term *pipolisation*, synoniem voor *peoplisation* en *vedettisation*, verwijst naar het feit dat politieke figuren in Vlaanderen de rol aangemeten krijgen van beroemdheden. Bijgevolg vallen ze onder de categorie ‘Bekende Vlaming’, net zoals televisiegezichten, sportfiguren, zangers en acteurs. Doordat ze dat label opgeplakt krijgen, worden politici in zekere zin getransformeerd tot publiek goed: media besteden niet enkel aandacht aan de manier waarop ze hun politiek ambt uitoefenen, maar ook hun persoonlijke leven wordt nauwgezet opgevolgd. Onder het toezicht van de media kan de geringste misstap een potentiële aanleiding vormen voor een politiek schandaal.

Een belangrijk scharniermoment in dat pipolisation-proces was het schandaal rond de minnares van Yves Leterme, dat in 2011 de Vlaamse media beheerste. Hoewel het voorliggende onderzoek aangaf dat er al sinds 2008 sprake was van een toename van politieke schandalen, zorgde de case-Leterme ervoor dat de Vlaamse kranten zich bewust gingen worden van de aan de gang zijnde veranderingen binnen het mediasysteem. Ook zij zagen in dat politici van de ene op de andere dag in een ander land wakker waren geworden (‘Roddels en nieuws in de Wetstraat’, 2011). Een land waarin politieke schandalen niet langer uitzondering zijn. Een land waarvan het mediasysteem steeds meer beïnvloed wordt door het Angelsaksische voorbeeld en haar tabloidcultuur. Een land waar de eens zo onaantastbare beleidsmakers in de publieke schijnwerpers staan en op de voet gevolgd worden door de media. Een land dat, als de geschetste evolutie zich ook in de toekomst verder zet, de titel ‘Vlaanderen schandaalland’ waardig is.

Bibliografie

- Allern, S., & Pollack, E. (Eds.). (2012). *Scandalous! The Mediated Construction of Political Scandals in Four Nordic Countries*. Göteborg: Nordicom.
- Allern, S., Kantola, A., Pollack, E., & Blach-Ørsten, M. (2012). 'Increased scandalization – Nordic political scandals 1980-2010.' In: Allern, S., & Pollack, E. (Eds.). (2012). *Scandalous! The Mediated Construction of Political Scandals in Four Nordic Countries*. Göteborg: Nordicom.
- *Belgian Social Media Monitor*. <http://bvlg.blogspot.be> (geraadpleegd op 10 juli 2014).
- Bird, E.S. (1997). 'What a story! Understanding the audience of scandal.' In: Lull, J., & Hinerman, S. (Eds.). *Media Scandals. Morality and Desire in the Popular Culture Marketplace*. Cambridge: Polity Press.
- Bowler, S., & Karp, J.A. (2004). 'Politicians, scandals, and trust in government.' In: *Political Behavior*, vol. 26 (3): 271-288.
- Cawthorne, N. (2012). *The Mammoth Book of Sex Scandals*. Londen: Constable & Robinson.
- Coppi, D. (2012, 19 april). 'Moureaux embarrasse le PS.' In: *Le Soir*, p. 4.
- 'D'un côté la Flandre.' (2011, 23 juni). In: *Le Soir*, p. 16.
- De Bens, E., & Raeymaeckers, K. (2010). *De Pers in België. Het Verhaal van de Belgische Dagbladpers Gisteren, Vandaag en Morgen*. Tiel: Uitgeverij Lannoo.
- De Boeck, P. (2011, 24 juni). 'Le politique flamand, ce bouffon des médias.' In: *Le Soir*, p. 15.
- Deborsu, F. (Reporter). (2012, 11 april). 'Faut-il craindre la montée de l'islam?' [Televisieuitzending]. In: *Questions à la une*. Brussel: RTBF.
- Ekström, M., & Johansson, B. (2008). 'Talk scandals.' In: *Media Culture Society*, vol. 30 (1): 61-79.
- Entman, R.M. (1993). 'Framing: Toward clarification of a fractured paradigm.' In: *Journal of Communication*, vol. 43 (4): 51-58.
- Entman, R.M. (2012). *Scandal and Silence: Media Responses to Presidential Misconduct*. Cambridge: Polity.
- Fiers, S., Servranckx, E., Pilet, J., Hondeghem, A., Delwit, P., Maddens, B., & Gerard, E. (2006). *De Deelname van Mannen en Vrouwen aan de Belgische Politiek*. Brussel: Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen.
- Gamson, W.A. (1989). 'News as framing.' In: *American Behavioral Scientist*, vol. 33: 157-161.
- Garrard, J., & Newell, J. (Eds.). (2006). *Scandals in Past and Contemporary Politics*. Manchester: Manchester University Press.
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. New York: Doubleday Anchor Books.
- Hjarvard, S. (2008). 'The mediatization of society. A theory of the media as agents of social and cultural change.' In: *Nordicom Review*, vol. 29 (2): 105-134.
- Iyengar, S. (1991). *Is Anyone Responsible? How Television Frames Political Issue*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Kuczkiewicz, J. (2012, 18 april). 'Goebbels à la RTBF? On se calme, M. Moureaux.' In: *Le Soir*, p. 2.
- Lamquin, V. (2011, 22 juni). 'Ces SMS, pour Yves Leterme, c'est comme la Porsche pour DSK.' In: *Le Soir*, p. 4.
- Lamquin, V., & Vanoverbeke, D. (2011, 22 juni). 'SMS coquins? Leterme « indigné ».' In: *Le Soir*, p. 4.
- Lundby, K. (Ed.). (2009). *Mediatization. Concept, Changes, Consequences*. New York: Peter Lang.
- Midtbø, T. (2012). 'Do mediated political scandals affect party popularity in Norway?' In: Allern, S., & Pollack, E. (Eds.). (2012). *Scandalous! The Mediated Construction of Political Scandals in Four Nordic Countries*. Göteborg: Nordicom.
- Midtbø, T. (2007). *Scandals in Norwegian Politics*. Oslo: Universitetsforlaget.
- 'Pol Van Den Driessche, le DSK de la Flandre?' (2012, 18 april). In: *La Libre Belgique*, p. 5.
- 'Popol marqué à la culotte.' (2012, 22 april). In: *La Dernière Heure*, p. 10.

- 'Roddels en nieuws in de Wetstraat.' (2011, 22 juni). In: *De Standaard*, p. 6.
- Sabbe, H. (2011, 24 juni). 'Ultieme democratisering.' In: *Het Laatste Nieuws*, p. 12.
- Schudson, M. (2003). *The Sociology of News*. New York: W.W. Norton.
- Strömbäck, J. (2008). 'Four phases of mediatisation: an analysis of the mediatisation of politics.' In: *The International Journal of Press/Politics*, vol. 13 (3): 228-246.
- Thompson, J.B. (2000). *Political Scandal: Power and Visibility in the Media Age*. Cambridge: Polity Press.
- Van Gorp, B. (2005). 'Where is the frame? Victims and intruders in the Belgian press coverage of the asylum issue.' In: *European Journal of Communication*, vol. 20 (4): 484-507.
- Vander Taelen, L. (2012, 19 april). 'Schiet niet op de boodschapper.' In: *De Standaard*, p. 26.
- Vasterman, P. (2004). *Mediahype*. Amsterdam: Uitgeverij Aksant.
- Witte, E. (2002). *Media en Politiek. Een Inleiding tot de Literatuur*. Brussel: VUB Press.

Bijlagen

Bijlage 1: Federaal wetsvoorstel (24 juli 2013)

Wetsvoorstel

tot wijziging van de wet van 19 mei 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezing van het Europees Parlement en tot wijziging van de wet van 19 mei 1994 tot regeling van de verkiezingscampagne en tot beperking en aangifte van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement, het Waals Parlement, het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap, alsmede tot vaststelling van de toetsingsnorm inzake officiële mededelingen van de overheid

(Ingediend door de heren Olivier Henry, Raf Terwingen en Daniel Bacquellaine, mevrouw Karin Temmerman, de heer Patrick Dewael, de dames Catherine Fonck en Muriel Gerkens en de heer Stefaan Van Hecke)

Algemene toelichting

Dit wetsvoorstel wijzigt verschillende artikelen in de wet van 19 mei 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezing van het Europees Parlement en in de wet van 19 mei 1994 tot regeling van de verkiezingscampagne en tot beperking en aangifte van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement, het Waals Parlement, het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap, alsmede tot vaststelling van de toetsingsnorm inzake officiële mededelingen van de overheid om deze wetten, zoals gebruikelijk is, af te stemmen op het wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de federale Kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen en tot wijziging van het Kieswetboek (Parl. St. 2972/001).

De aanpassingen aan deze wetten bevatten vooral antwoorden op de aanbevelingen van GRECO, zoals

- het verlengen van de sperperiode van drie naar vier maanden;
- het wijzigen van de termijn waarbinnen de stukken moeten worden bijgehouden;
- de regeling inzake sponsoring;
- aanpassingen aan de sanctieregeling;

Verder zijn er nog enkele technische aanpassingen, onder andere ingevolge de hervorming van de Senaat en wordt, zoals voor de federale verkiezingen, het verbod op betalende boodschappen op het Internet geschrapt.

De bepalingen die de aanbevelingen van GRECO uitvoeren treden in werking op 1 januari 2015. De bepalingen die samenhangen met de hervorming van de Senaat treden al in werking op de dag van de verkiezingen voor de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014.

Noot: In deze bijlage werden enkel de belangrijkste passages van het wetsvoorstel opgenomen. Het wetsvoorstel kan in zijn geheel bekeken worden via de volgende link: <http://www.dekamer.be/FLWB/pdf/53/2973/53K2973001.pdf>

Moureaux embarrasse le PS

Partis Vive polémique après le « Goebbels » de Philippe Moureaux

L'« affaire » RTBF - Questions à la Une - présumée islamophobie - Moureaux - Goebbels, l'« affaire », donc, a fait l'objet d'un bref et vif débat polémique mardi après-midi au parlement de la Communauté française, reflétant assez la controverse générale (Le Soir, hier). Attention, sujet abrasif : on tweete, on buzze.

Au nom du MR, Pierre-Yves Jeholet a dénoncé les propos « injurieux, nauséabonds, irresponsables » du socialiste, qui « bafouent la liberté de la presse » et, dans la foulée, « la mollesse », dit-il, de Thierry Giet et de Fadila Laanan. En l'occurrence, au parlement francophone toujours, la ministre PS de l'Audiovisuel et des Médias avait expliqué : « Je ne commente jamais le contenu des émissions, sauf "The Voice", émission de divertissement. Quant aux propos de Philippe Moureaux, en tant que citoyenne, je les trouve tout à fait malheureux. » Interrogé le matin à la RTBF-radio, Thierry Giet, président du PS, avait, lui, déclaré : « Je laisse à Philippe Moureaux, qui est un homme libre et qui a une expression libre comme chacun le sait, la responsabilité de ses propos. Je dis simplement qu'il y a des comparaisons qui sont dangereuses et sans doute maladroites. » Point. « Trop court, trop peu », pour le député libéral-réformateur : « Proprement scandaleux ! » « Scandaleux » aux yeux aussi de Jean-Claude Defossé, député Ecolo : « Je suis outré !, et si quelqu'un dans tout ça devait être comparé à Goebbels, c'est l'imam enregistré dans l'émission de la RTBF, ses discours antisémites. »

Bref, polémique, indignation. Et relatif embarras au PS, où l'on réproche - parfois plus en « off » - unanimement le lien opéré entre le reportage et la propagande nazie, mais où l'on ménage le vice-président du parti - et pas toujours le documentaire RTBF. Philippe Moureaux n'est pas lâché : « Arrêtons, on entre dans un débat calamiteux, qui nous éloigne du fond du problème. » D'aucuns se portent indirectement à son secours, comme le sénateur Ahmed Laaouej, qui tweete : « La déambulation du xénophobe Destexhe dans les rues de Molenbeek, le ton était donné dans le "reportage" » ; ou l'échevin molenbeekois Jamal Ikazban : « Les sites de presse nous démontrent à quel point la banalisation xénophobe est répandue et combien les propos de Moureaux sont à propos. »

De son côté, l'Association des journalistes professionnels « condamne les propos haineux qu'a tenus Philippe Moureaux à l'égard des journalistes professionnels de la RTBF ».

DAVID COPPI

Goebbels à la RTBF ? On se calme, M. Moureaux...

Rédacteur en chef adjoint

L'antisémitisme a fait un moment ses succès sur ce genre de méthodes. C'est comme ça que Goebbels essayait aussi d'attaquer les juifs, comme maintenant certains attaquent les musulmans. » Les méthodes en question décrites ainsi par Philippe Moureaux, bourgmestre de Molenbeek et vice-président du PS, se rapportent au reportage de mercredi dernier diffusé par la RTBF sur « la montée de l'islam ».

Il est admis, dans les codes langagiers de la morale commune, que la comparaison aux méthodes nazies constitue la condamnation ultime. Qui fut Joseph Goebbels ? Propagandiste en chef du régime nazi, il a été l'artisan de la création d'un contexte imaginaire, qui permit de justifier, aux yeux d'une opinion aveuglée, la mise en place d'un système industriel destiné à exterminer une communauté humaine.

Les méthodes journalistiques développées par la RTBF et Frédéric Deborsu dénotent-elles une intention assimilable à celles de Goebbels ? On a beau revoir le reportage en question, on a beau tourner et retourner la comparaison de Philippe Moureaux dans tous les sens, il n'en est rien.

Le reportage de la RTBF est-il exempt de tout reproche pour autant ? Non. Le titre « Faut-il craindre la montée de l'islam » renfermait déjà une généralisation, début de toute stigmatisation, et exposait le document à une suspicion de sensationnalisme. Le reportage, auquel on peut trouver diverses faiblesses, constituait-il une attaque en règle contre les musulmans, ne faisait-il parler que des voix accusatrices et partiales, voire anti-musulmanes ? Loin de là. Présentait-il la communauté musulmane comme majoritairement radicale ou repliée sur elle-même ? Non plus. Il tentait de pointer, encourageant tous les risques du genre et y succombant parfois, les dérives sectaires de l'islam.

Rien, toutefois, dans ce travail, ne pouvait permettre à M. Moureaux, auteur très justement respecté de la loi belge contre le racisme, d'utiliser une comparaison dont l'historien qu'il est connaît parfaitement le caractère abusif et injustement infamant. Entre les discours niant, comme Philippe Moureaux s'en est fait une spécialité, tout problème lié aux radicalismes religieux et ethniques, et les anathèmes assimilant tout et n'importe quoi au nazisme, il y a une marge gigantesque pour des tentatives honnêtes de nous confronter aux problèmes liés à l'intégration et à la diversité culturelle. Propulser le débat dans l'excès est la meilleure façon de le rendre impossible. C'est hélas le seul effet de la sortie de M. Moureaux.

JUREK KUCZKIEWICZ

Schiet niet op de boodschapper

Islamreportage RTBF doet stof opwaaien

Franstalig België staat op z'n kop omdat Philippe Moureaux (PS) en een docent van de ULB de maker van een RTBF-reportage over de islam 'racistisch' en 'manipulatief' noemen. LUCKAS VANDER TAELEN zag vooral hoe de reportagemaker ongemakkelijke waarheden naar boven bracht die hen slecht uitkomen.

De ene Deborsu is de andere niet. Terwijl Christophe met zijn boek *Dag Vlaanderen* hoog in de bestsellerlijsten staat en voor VT4 gaat werken, krijgt zijn broer Frédéric het hard te verduren. Philippe Moureaux, de burgemeester van Molenbeek, noemt Frédéric Deborsu een waardige leerling van de naziminister voor propaganda, Joseph Goebbels. Hoe is het zo ver kunnen komen?

Het heeft alles te maken met een lange reportage over de islam in Brussel van Deborsu, die vorige week te zien was op de RTBF. Hij filmde onder meer op markten in Molenbeek, waar volgens de MR-politicus Alain Destexhe veel meer gesluerde vrouwen zijn dan vijftien jaar geleden. Moureaux mocht daarop repliceren dat hij de heisa over de hoofddoek niet begrijpt. Als de islamitische gemeenschap zich soms op zichzelf terugplooit, dan is dat volgens hem het gevolg van de niet aflatende discriminatie waar zij het slachtoffer van is. Na de uitzending beschuldigde Moureaux Deborsu van manipulatie, omdat uit zijn interview, dat een uur had geduurd, maar enkele minuten de reportage hadden gehaald.

Maar dat was misschien niet de enige reden waarom Moureaux furieus was. Want er kwam nog een PS'er aan het woord: Sfia Bouarfa, lid van het Brussels Parlement en van Marokkaanse origine. Zij wierp een steen in de Brusselse kikkerpoel door de politieke recuperatie van allochtonen door haar eigen partij aan te klagen. Bouarfa neemt het niet, zegt ze, dat steeds meer mensen op kieslijsten geplaatst worden niet om hun engagement of capaciteiten, maar alleen om hun electorale opbrengst.

Deborsu ging ook een kijkje nemen in Noord-Afrikaanse boekhandels en citeerde uit plaatselijke bestsellers, waarin niet meteen een pleidooi voor gelijkheid tussen man en vrouw werd gehouden. In een boek dat vaak over de toonbank gaat, wordt zonder enige nuance gesteld dat 'de man meer kwaliteiten heeft dan de vrouw', dat 'de meeste bewoners van de hel vrouwen zijn' en 'dat een vrouw die niet wil slapen met haar man, zich aan de woede van Allah blootstelt'.

Dezelfde misogyne boodschap klonk ook in het pleidooi van een imam tegen Vrouwendag dat Deborsu clandestien filmde in een andere Brusselse gemeente, Anderlecht. 'Alleen onwetenden vieren dit feest, of politici die u van de goddelijke weg willen afbrengen', schreeuwde de man, die ook beweerde dat het feest van Joodse oorsprong was en waarschuwde 'geen Joodse vrouwen te imiteren'.

Bekocht

Tijdens de officiële inhuldiging van diezelfde moskee, ongeveer een maand later, confronteerde Deborsu enkele politieke mandatarissen met deze uitspraken. Vooral burgemeester Gaëtan van Goidsenhoven (MR) voelde zich bekocht, omdat hij net te horen had gekregen dat de moskee een baken van tolerantie zou zijn. Naar verluidt zou de imam niet meer mogen prediken in Anderlecht.

De uitzending was nog maar net voorbij of op Facebook verscheen al radicale kritiek. Die kwam van Souhail Chichah, een docent van de ULB die een paar weken eerder een debat met de Franse sociologe Caroline Fourest had verhinderd. Hij verweet Deborsu hetzelfde wat hij Fourest verwijt:

islamofobie. En hij riep meteen op tot een betoging 'van alle antiracisten' voor de poorten van de RTBF.

Philippe Moureaux ging een dag later volledig uit de bocht: ook hij haalde in een interview bij een Maghrebijnse nieuwszender de term 'islamofob' boven. Deborsu zou volgens de man die nog altijd ondervoorzitter van de PS is, niet alleen een 'manipulator' zijn, maar ook een 'racist': 'Hij valt de islamieten aan zoals de Joden werden aangevallen in de jaren dertig.'

Chichah was intussen nog een stap verder gegaan en had de Facebook-groep Frédéric Deborsu et la Légion Wallonne' opgericht, waarin hij Deborsu 'de zoon van Degrelle' noemt en hem als Hitler afbeeldt. Destexhe, die arts is, krijgt het troetelnaampje 'Dokter Mengele'.

Wie de moeite gedaan heeft om de hele uitzending uit te kijken, zag een behoorlijk evenwichtig geheel. Maar Deborsu schopt wel enkele heilige huisjes omver: Moureaux voelt zich gevisieerd omdat zijn electorale opportunisme blootgelegd wordt; Souhail Chichah kan niet verdragen dat er over pijnpunten gepraat wordt die niet passen in het homogene beeld van de verdrukte islamitische gemeenschap dat hij propageert. Daar vinden Moureaux en Chicha elkaar: met lage, persoonlijke aanvallen, scheldtirades en de dooddouner 'islamofob' als enig antwoord op pertinente vragen.

Fanatiek

De verdachtmaking van Deborsu heeft een intimiderend doel. De angst om van islamofobie beschuldigd te worden, leidt ertoe dat journalisten niet schrijven over wat er zoal verteld wordt in moskeeën. Zo was nergens te lezen dat een tijd geleden in een islamitisch vormingscentrum in Vorst Hari Ramadan een lezing kwam geven over 'De neergang van het Westen'. De man kan moeilijk anders omschreven worden dan als fanatiek prediker: hij zegt zonder meer dat de steniging van vrouwen 'de wil van God is' en 'een louterend effect' heeft. Aids is dan weer 'een goddelijke straf'.

Dat is achterlijke wartaal. Als Anders Breivik dat soort onzin uitslaat, haalt niemand het in zijn hoofd het goed te praten. Waarom mag dat dan niet gezegd worden als het uit de mond van een gekke prediker komt?

Met enige fobie of obsessie heeft dat niets te maken, wel met universele waarden en mensenrechten. De reacties van Chicha en Moureaux zijn onaanvaardbaar: ze kruisigen Deborsu omdat hij ongemakkelijke waarheden naar boven brengt die niet passen in hun ideologie. De islamitische gemeenschap heeft er alle belang bij duidelijke afstand te nemen van dit soort haatcampagnes en alle valse profeten uit te spuwen.

LUCKAS VANDER TAELEN

Popol marqué à la culotte

L'homme de la semaine

BRUGES En Wallonie, c'est un illustre inconnu, un de ces hommes politiques passés dans les rangs de la N-VA depuis que celle-ci est montée en puissance, a gagné des élections, puis dû trouver des hommes pour occuper les postes obtenus et ceux encore brigüés. En Flandre, on le connaissait déjà par les médias. C'est que Pol Van Den Driessche a été rédacteur en chef du service politique de la VTM après avoir été rédacteur en chef au Nieuwsblad et journaliste politique au Standaard. Mais depuis, il s'est tourné vers la politique. Un tournant entamé dès 1983, quand il fut conseiller communal à Bruges pour la Volksunie pendant 5 ans. Mais un tournant acté surtout en 2007, lorsqu'il est directement élu sénateur alors qu'il milite au CD&V. Durant trois ans, il reste sénateur mais en 2010, il n'est pas réélu. Puis, cet hiver, à cause du froid sans doute, il retourne sa veste, il passe à la N-VA. Mais bon, ce n'est pas le seul à l'avoir fait.

Conseiller en communication au sein du parti nationaliste et, parallèlement, administrateur et porte-parole du Cercle de Bruges, il est, dès son embauche, annoncé tête de liste par la N-VA pour briguer le mandat de bourgmestre brugeois lors des élections communales d'octobre.

Mieux, avec le retrait annoncé de l'actuel bourgmestre, le CD&V Patrick Moenaert, il n'est pas le moindre des prétendants au poste. Loin de là. Las, l'homme est rattrapé par ses faiblesses. Il aime un brin trop la bagatelle. Beaucoup trop même, à en croire un article salé réalisé par Humo. Wouter Beke, silencieux président du CD&V, en convenait encore il y a deux jours, ce défaut l'a empêché de monter en grade à l'époque où Popol était encore chrétien et démocrate.

Jugé "opportuniste" par Patrick Moenaert lors de son retournement de veste, l'homme a juré : "Je porterais plainte pour outrage et injure" contre Humo qui l'accuse d'avoir intimidé certaines de ses partenaires. "Alors ce sera l'apocalypse", lui a rétorqué l'auteur de l'article, qui affirme avoir encore récupéré cinq nouveaux témoignages de femmes depuis la parution de l'article.

Si, officiellement, le parti est toujours derrière lui, en coulisses, il se dit qu'il est plutôt sur la corde raide. Un peu comme un certain candidat socialiste il y a un an. Le parallèle, fait par la presse flamande, était inévitable. D'ailleurs, Pol est désormais appelé Le DSK flamand. L'imitant jusque dans sa chute ?

Pol Van Den Driessche aime les femmes et les désire, jusqu'à "l'intimidation", révèle Humo . Assez pour lui valoir le surnom de DSK flamand! belga

Pol Van Den Driessche, le DSK de la Flandre ?

L'hebdomadaire flamand "Humo" a créé la sensation au nord du pays : rassemblant un ensemble de "témoignages", le journal croit pouvoir affirmer que Pol Van Den Driessche n'est rien d'autre qu'un "DSK" flamand. Entendez par là, non pas un homme d'une remarquable intelligence capable de diriger le Fonds monétaire international, mais bien un homme très, trop sensible au charme féminin au point de harceler ses collègues. Qui est Pol Van Den Driessche ? Agé de 52 ans, Pol VDD a débuté sa carrière à la Volksunie avant de devenir journaliste puis rédacteur en chef au "Nieuwsblad" puis rédacteur politique à VTM. Passé en politique, il a été élu sénateur CD&V et a fini sa course à la N-VA. Et d'après certains sondages, il aurait quelques chances d'être le prochain bourgmestre de Bruges, sa ville. Le journaliste de "Humo" qui a mené l'enquête est sûr de son fait : les plaintes pour comportements déplacés à l'encontre de Pol Van Den Driessche s'accumuleraient par dizaines. Jusqu'ici, aucune des femmes agressées ou gênées n'a déposé plainte. A lire "Humo", Van Den Driessche aurait sévi dans tous les milieux, y compris en politique. Certaines élues, dit "Humo" auraient également eu à se plaindre de son " très grand appétit sexuel ".

Bart De Wever, président de la N-VA, est révolté : pour lui, ces rumeurs ne sont rien d'autre qu'un simple règlement de compte politique.

SMS coquins ? Leterme « indigné »

Polémique: Le magazine « Story » publie ce qu'il affirme être des SMS du Premier

Le magazine people flamand Story frappe fort dans sa dernière livraison de mardi. Il y dévoile la teneur de quelques-uns des 849 SMS « croustillants » - ce sont les termes de l'hebdomadaire à sensation - que le chef du gouvernement en affaires courantes, Yves Leterme, transmettrait, depuis deux ans, à une certaine M.V., une enseignante de Braaschaat. Le Premier ministre nie tout en bloc et se dit particulièrement « choqué et indigné » par ces allégations.

La question taraude, mardi, les rédactions du Royaume. Story a clairement franchi une ligne rouge, le respect de la vie privée des élus. Les SMS, s'ils sont vrais, relèvent de la vie privée d'Yves Leterme. À la direction du magazine, cette réflexion fait bondir. Thomas Siffer, directeur de publication chez Sanoma, la société qui édite Story, explique : « Soit je décidais de me taire, soit je démissionnais : c'était mon devoir de journaliste d'informer mes lecteurs sur le comportement du Premier ministre, afin qu'ils puissent se faire leur opinion de leurs conséquences sur sa vie professionnelle. »

L'affaire, explique-t-on à la rédaction anversoise, remonte, au 30 juin 2010. Yves Leterme est alors en voyage officiel au Congo, pour la commémoration du 50e anniversaire de l'indépendance. Cet accro des réseaux sociaux envoie un tweet ce jour-là : « Not at all. Want to learn to know you. You too ? » (« Pas du tout ? Envie d'apprendre à vous connaître. Vous aussi ? ») Le Premier se plante en répercutant ce message à caractère visiblement privé aux quatre coins de la planète. Il le supprime en s'excusant : « C'est un malentendu. Ce message s'adressait à un journaliste croisé, la veille, dans une réception. »

De l'écart africain à Adecco

C'est suite à ce tweet que M.V. prend contact avec Story. Elle correspond, dit-elle, depuis plusieurs mois avec Yves Leterme et n'a guère apprécié son « écart » africain. Elle révèle alors les échanges de SMS qu'elle dit avoir avec le chef du gouvernement. « Nous avons refusé de répercuter ces infos. C'était la réaction d'une femme vexée, qui se croyait trahie. Cette histoire relève strictement de la vie privée. Nous avons alors contacté Yves Leterme. Il nous a remercié en nous précisant qu'il avait "tout réglé lui-même" », explique Thomas Siffer.

Puis, le 14 juin dernier, Leterme envoie un nouveau message privé sur Twitter. « (.) Tu vas me raconter ça dimanche soir, hein ? Tu travailles chez Adecco ? / Si j'en demande trop, dis-le. Je ne voudrais pas te harceler. » Ce nouveau message, effacé quelques minutes plus tard, fait à nouveau débarquer M.V. dans la rédaction de Story. Qui cette fois, décide de publier les SMS. Le magazine n'évite que ceux « qui démontrent que ses activités privées ont un impact négatif sur la manière dont il assume sa fonction ».

Selon Story, Yves Leterme aurait pistonné M.V. pour un emploi - qu'elle n'a jamais obtenu - aux Affaires étrangères, « loupé » un rendez-vous avec Di Rupo après avoir passé quelques heures avec M.V. Info ou intox, maladresse ou légèreté, le Premier se serait bien passé de cette publicité.

VERONIQUE LAMQUIN & DIRK VANOVERBEKE

Roddels en nieuws in de Wetstraat

Het weekblad Story heeft de verkochte oplage deze week ongetwijfeld flink aangedikt. Klopt het verhaal, zoals Yves Leterme zegt, niet, dan is er sprake van laster en eerroof.

Stel dat de sms-berichten wel authentiek zijn. Et alors? De hele Wetstraatpers is op de hoogte van een hele batterij roddels of feiten: x die het met y zou doen, een gewezen partijvoorzitter met een verstokte rokkenjagersreputatie, een minister die een maîtresse meeneemt op dienstreis, enzovoort.

In de Angelsaksische traditie vloeit de pers het privéleven van politici tot op het bot uit. Wat iemand privé doet, zegt ook iets over hoe iemand is als politicus, is daar de redenering.

Bij ons is de pers doorgaans bijzonder terughoudend met roddels uit het privéleven, tenzij die het politiek handelen beïnvloeden. En voor de rest: geen zaken mee. Wat dat betreft, zijn politici gisteren wakker geworden in een ander land.

Ultieme democratisering

Schouder aan schouder staan ze tegenwoordig: politici, Wetstraatjournalisten, commentatoren, verenigd tegen de dreigende dijkbreuk in morele codes van de journalistiek. De publicatie van de sms'jes van premier Leterme is een stap verder in de richting van het verval. Nonsens, denk ik dan. En ook: een dergelijke houding is niet alleen hypocriet, het getuigt ook van weinig vertrouwen in de burger.

Wie het met wie doet, welke politicus een of meerdere minnaressen heeft : het is een min of meer goed bewaard geheim. Dat wil zeggen: binnen de kring van de geprivilegieerden. Ons kent ons, niet waar, mannen onder elkaar. Solidair. Ruimdenkend genoeg om een oogje dicht te knippen, verstandig genoeg om één en ander in perspectief te plaatsen. Wie zonder zonde is, werpe de eerste steen. Bij hen is het geheim veilig, zij weten er wel weg mee. Niet zoals het 'gewone volk' voor wie alles verborgen moet blijven omdat het zo dom is daar allerhande foute conclusies aan vast te knopen.

Relevant

Ga toch weg. Geloofst men nu echt dat de modale Vlaamse burger anno 2011 Leterme een slechte premier gaat vinden omdat de man duidelijk op de versiertoe is? Dat de Vlaamse kiezer zo dom is dat hij het onderscheid niet kan maken tussen de politicus en de privépersoon? Dat hij niet over voldoende levenservaring en ruimdenkendheid beschikt om te beseffen dat ontrouw een zeer menselijke ondeugd is? We zijn hier gelukkig de VS niet waar men van politici niet minder dan een soort kuisheidsgelofte verwacht. Tot een dergelijke hysterie zie ik de Vlaamse kiezer niet in staat, een monkelend schouderophalen lijkt mij de meest voorkomende reactie. Maar wat een wantrouwen, wat een *dédain* tegen-over de burger als je iets anders veronderstelt.

Goed, maar wil dat nu zeggen dat het privéleven van elke politicus vooraan op straat ligt? Dat iedereen met huwelijksproblemen en/of een minnares loslopend wild is? Natuurlijk niet. Politici die, net als iedereen, hun weg zoeken in de doolhof van menselijke relaties: nieuws daarover heeft geen maatschappelijke relevantie, behalve om te bewijzen dat ze mensen zijn als u en ik.

Nieuws over een boegbeeld van een gezinspartij, dat zich naar de buiten-wereld toe nadrukkelijk blijft profileren als een getrouwd man, maar privé de veroveringen aaneenrijgt, en zich bovendien voortdurend in de problemen brengt met uitgelekte Twitter- en andere berichten aan diverse dames, heeft dat wél. Zeker als dan ook het vermoeden leeft dat hij tenminste één van die dames aan een job wou helpen en dus privé met politiek vermengt.

Er wordt deze dagen vaak verwezen naar president Kennedy, en het feit dat de pers destijds een absoluut stil-zwijgen bewaarde over zijn dwang-matig versieren.

Oordeel zelf

Ik vind niet dat we daar moeten naar terug verlangen, naar de tijd dat alleen een groepje ingewijden het complete plaatje kende, en de burger in onwetendheid verbleef. In die zin vind ik de publicatie van de sms'jes een vorm van ultieme democratisering. Story zegt hiermee tegen de burger: dit zijn de feiten, dit is het volledige beeld, oordeel zelf. Uiteindelijk is een dergelijke houding moediger, eerlijker en - toegegeven, beter voor de verkoop - dan de terughoudendheid van de zogenaamde kwaliteitspers.

HILDE SABBE

Bijlage 10: artikel 'D'un côté la Flandre' (Le Soir, 23 juni 2011)

D'un côté la Flandre, de l'autre, Bruxelles et la Wallonie. Deux pays distincts, y compris sur le plan médiatique. L'élément personnel occupe une place beaucoup plus importante dans la presse flamande que dans les médias francophones. Au sud, un journalisme nettement plus « traditionnel », généralement attaché au modèle de la presse d'opinion d'autrefois, même si celui du groupe Sudpresse et de La Dernière Heure tire une certaine inspiration de l'exemple flamand.

Quant à savoir laquelle est la plus suivie, c'est clair comme de l'eau de roche : la vie privée suscite éminemment plus d'intérêt que la chronique politique. Et elle se vend mieux, raison pour laquelle la presse affiche aussi une meilleure santé économique en Flandre.

La loi des faits divers règne elle-même depuis des lustres, les Romains la subissaient déjà - ils avaient leurs auteurs à scandale -, et l'actuelle impasse politique contribue à en accentuer la portée. Quand aucun fait significatif n'anime la scène politique, les petites querelles intestines entre les Michel et autres Maingain ne suffisant pas à troubler cette quiétude, la presse met en exergue d'autres aspects de la vie des principaux protagonistes. Et les hommes et femmes politiques de saisir cette chance, tirant parti d'une liberté d'expression qui n'existe dans nul autre pays.

Ceux qui dénoncent une fracture entre le peuple et la classe politique ne savent pas de quoi ils parlent. La proximité entre élus et électeurs n'a jamais été aussi forte que dans notre pays, et c'est encore plus vrai en Flandre qu'en Wallonie et à Bruxelles.

Mais comme le faisait très bien remarquer Herman De Croo : « Celui qui laisse filmer son linge suspendu dans le jardin ne doit pas s'étonner quand la caméra s'arrête sur une culotte mal lavée ». Des paroles prophétiques s'il en est, dont Yves Leterme mesure aujourd'hui toute la portée à ses dépens.

Pour ceux qui ne connaissent pas encore toute l'histoire : selon un certain magazine, 849 SMS « croustillants » auraient été envoyés par le Premier ministre à sa soi-disant maîtresse. L'hebdomadaire en question, Story, est l'un des principaux magazines people de Flandre, suivi par quelque 800.000 lecteurs. Mardi dernier, sa couverture se trouvait bien en évidence chez tous les marchands de journaux. Quand un journal aussi largement diffusé livre une information, aucun organe de presse ne peut se permettre de passer à côté de l'événement médiatique qui s'ensuit forcément. Les journalistes ne se contentent pas de rendre compte de l'actualité politique, ils s'intéressent à la vie de tout un chacun dans ses aspects les plus divers. Concernant la politique, cela recouvre donc n'importe quel fait du quotidien des personnalités politiques qui peut être pertinent pour les citoyens que nous sommes.

Les médias qui, à l'instar de Story, font une priorité de savoir « qui fait quoi avec qui », se profilent simultanément comme les nouveaux moralistes. Eux qui, à longueur d'année, font leur pain des frasques de nos people en relayant la moindre indiscretion sur leurs relations personnelles, sont ensuite les premiers à fustiger la « déchéance morale ». Le même genre de discours moralisateur et hypocrite fut longtemps l'apanage des églises et de certains partis politiques, chacun détournant le regard de tout ce qui était officiellement répréhensible. L'affaire de l'idylle extraconjugale de l'ex président du CVP Johan Van Hecke en est l'exemple le plus fameux.

Partons du principe que le Premier - qui nie énergiquement les faits - est absolument sincère. Il aurait pourtant dû savoir ce qui finirait fatalement par lui arriver. Il dissémine son numéro de GSM, il répond immédiatement à n'importe quelle question posée par n'importe qui. Est-il tombé ainsi sur la mauvaise personne, qui s'est fait des illusions et a ensuite réagi en voulant lui nuire, pour le punir de son « infidélité » ? L'hypothèse est plausible et l'inverse signifierait qu'il ment. Ce qui serait politiquement problématique, bien plus que les allégations hypocrites du magazine sur une prétendue intervention du Premier pour pistonner sa « maîtresse » ou dans une affaire de police la concernant.

Avec ses tweets, Yves Leterme a réveillé les démons qui, constamment à l'affût sur les Facebook, LinkedIn et autres sites de messagerie, restent là à attendre qu'une victime se présente pour lui tomber dessus aussi sûrement qu'une tique sur le dos d'un chaton. Lorsque cela arrive à un politicien, l'atteinte à sa réputation est inéluctable. Même en parvenant à démontrer sa plus parfaite innocence - ce qui n'a rien d'une sinécure - il ne sera jamais lavé de tout soupçon. « Pas de fumée sans feu », dit l'adage. Il en restera toujours quelque chose.

Elio Di Rupo s'étant pareillement trouvé impliqué dans un autre scandale, lui et la plupart de ses collègues francophones veillent jalousement sur leur vie privée et ne laissent pas les citoyens s'immiscer dans leurs affaires personnelles. Ils ne se montrent pas aussi vulnérables et c'est aussi pourquoi on trouve nettement moins d'histoires de ce genre dans les médias francophones. Au sud du pays, la politique reste la politique. Ce n'est pas un soap et c'est très bien comme ça.

Bijlage 11: artikel 'Ces SMS, pour Yves Leterme, c'est comme la Porsche pour DSK'

(*Le Soir*, 22 juni 2011)

ENTRETIEN

L'« affaire » des SMS a fait le tour des rédactions, ce mardi, provoquant un certain malaise. Marc Lits, directeur de l'Observatoire du récit médiatique (UCL), a suivi de près le sujet.

Votre première réaction ?

Je suis très étonné. La semaine dernière, avec l'histoire du tweet retiré (NDLR : lire ci-dessus), les journaux avaient embrayé sur le thème de la gaffe. On restait dans le registre : « il maîtrise mal sa com ». Il n'y avait pas eu de commentaire sur le contenu du message. Ici, on est dans un tout autre registre.

Et, il s'agit de SMS, pas de tweet.

Absolument. On est dans le registre privé ; les SMS, c'est de la correspondance privée. Jusqu'ici, en Belgique, on a toujours respecté la vie privée des hommes politiques. On n'écrit pas sur les maîtresses ou l'homosexualité des élus. C'est tout à fait différent de la situation au Royaume-Uni ou en Allemagne.

On a franchi une ligne rouge, ici ?

La presse people monte en puissance, la presse flamande a toujours été plus proche des pratiques anglo-saxonnes. Mais quand même, balancer des SMS, ça, c'est du jamais vu. Et, une fois qu'un organe de presse le fait, les autres se sentent libres de suivre.

On ne fera plus marche arrière ?

Il y a une tendance lourde, que l'on observe dans d'autres pays, de s'aventurer sur ces terrains-là. En France, avec l'affaire DSK, le débat est posé : la presse a-t-elle trop de connivence, est-elle trop respectueuse ? Et puis, les hommes politiques s'exhibent de plus en plus. Regardez Nicolas Sarkozy, Ségolène Royal, François Hollande. Ou, chez nous, Paul Magnette qui pose dans Paris Match avec sa nouvelle compagne. Quand on ouvre la porte de sa vie privée, il est, après, très difficile de la refermer.

Les réseaux sociaux changent la donne ?

Oui. Parce que l'information circule plus vite. Parce que tout le monde peut s'approprier des informations. Parce que la frontière entre vie privée et vie publique y est beaucoup plus floue. Sur Facebook ou Twitter, les hommes politiques ont l'impression de tout contrôler alors qu'en fait, ils ne contrôlent plus rien : c'est un système qui tourne en boucle, qui s'autourrit.

Cette affaire va laisser des traces ?

Pour Yves Leterme, oui. D'abord, cela tombe mal : il cultivait son image d'honnête homme, notaire qui tient le pays debout et, là, on se rend compte qu'il fait autre chose ! Et puis, il est membre d'un parti où la famille est encore une référence. Raison pour laquelle quelqu'un comme Wilfried Martens était plus discret. Yves Leterme est en contradiction avec les valeurs que son parti défend. C'est très mauvais. C'est la même histoire que la Porsche de DSK.

« Le politique flamand, ce bouffon des médias »

La « pipolisation » des hommes politiques est un vrai problème en Flandre. L'affaire des SMS d'Yves Leterme en est un nouvel exemple.

L'affaire des 849 SMS coquins d'un certain Y.L. à une certaine M.V. a fait couler beaucoup d'encre ces derniers jours. Elle a commencé avec la publication d'un dossier en couverture du magazine flamand Story de mardi. On y apprend que le Premier ministre a une maîtresse. Si c'est faux, c'est une affabulation d'une personne en mal de reconnaissance. Si c'est vrai, rien de répréhensible en soi. si ce n'est que l'homme est marié et un des piliers du CD&V, le parti social-chrétien flamand.

Mais le dossier de l'hebdo flamand à grand tirage évoque aussi le fait qu'Yves Leterme serait intervenu pour lui décrocher un emploi au ministère des Affaires étrangères dans le cadre de la présidence belge de l'Union européenne. Des faits qui remontent à la fin 2009. Si ce « détail » a ensuite été démenti des deux côtés, le cour de l'affaire a pris de l'ampleur dans la presse belge malgré les démentis du principal intéressé. Dans une réaction officielle, le Premier ministre en affaires courantes s'est dit « choqué » et « conteste fermement le contenu » des articles. Mais Yves Leterme n'a pas encore décidé s'il allait déposer une plainte.

Différence Nord-Sud

Que ce genre de mésaventure arrive à un homme politique flamand n'a rien de communautaire. Par contre, il existe bien une différence nord-sud au niveau de la « pipolisation » de la politique. Le phénomène a même un nom : « Bekende Vlaming » (Flamand célèbre). Car en Flandre, les politiques apparaissent régulièrement dans des programmes télévisés qui n'ont rien de politique comme des jeux ou des shows.

« La proximité entre élus et électeurs n'a jamais été aussi forte qu'en Belgique, surtout en Flandre », écrit Luc Van der Kelen dans sa chronique de jeudi. L'éditorialiste du *Laatste Nieuws* s'y livre à une analyse pertinente du phénomène. « Comme le faisait très bien remarquer Herman De Croo : 'Celui qui laisse filmer son linge dans le jardin ne doit pas s'étonner quand la caméra s'arrête sur une culotte mal lavée'. Des paroles prophétiques dont Yves Leterme mesure aujourd'hui toute la portée à ses dépens », écrit Luc Van der Kelen. Et il ajoute qu'au sud du pays, « la politique reste la politique. et c'est très bien comme ça ».

Au tout début de l'affaire, la presse flamande était pourtant beaucoup plus critique à l'encontre de la presse francophone. Comme elle l'avait été après l'enterrement très médiatisé de Marie-Rose Morel, l'ex-égérie du *Vlaams Belang* décédée en février des suites d'un cancer. Les médias francophones avaient découvert sur le tard qu'elle était devenue une vraie star en Flandre pour son combat contre la maladie et non pas pour son passé d'élue d'extrême droite.

Moins qu'en 2007

Le noud du problème se situe au niveau de l'étalage public de la vie privée des personnalités politiques. C'est ce que reconnaît la députée flamande Fientje Moerman citée jeudi par le quotidien *De Standaard*. « Comment voulez-vous que les électeurs nous prennent au sérieux quand nous nous étalons comme des bâtards de Flamands célèbres », explique-t-elle en réaction à une invitation à participer à l'émission « *Zot van Vlaanderen* » (littéralement « Fou de la Flandre ») de la chaîne privée VTM. « Je suis convaincu qu'une des raisons pour lesquelles les politiciens jouissent d'une reconnaissance sociale si faible est lié au fait qu'ils sont les bouffons des médias ».

« C'était surtout vrai en 2007, beaucoup moins aujourd'hui. A cause de la crise politique, il est assez risqué aujourd'hui d'aller faire le malin devant les caméras, nous explique le professeur Marc Hooghe de la KU Leuven. Pour lui, l'affaire des SMS d'Yves Leterme est avant tout symptomatique d'une rivalité croissante entre deux hebdomadaires sur le même marché, Story et Dag Allemaal. « D'ailleurs, les autres médias ne s'intéressent déjà plus à l'affaire. »

PHILIPPE DE BOECK